

MOLIÈRE

L'AVAR

COMEDIA EN CINC ACTES

TRADUCCIÓ DE J. ROCA CUPULL

(SEGONA EDICIÓ)

BARCELONA

BIBLIOTECA POPULAR DE L'AVENG

1915

Ningú podrà reimprimir ni representar aquesta obra sense permís del traductor.

En Joan Baptista Poquelin, nomenat Molière, l'autor comic més gran que ha tingut França, va nèixer a París el 15 de Janer de 1622. Fill d'un tapicer, seguí el mateix ofici del seu pare fins als vint anys, en qual edat l'abandonà pera dedicar-se al teatre. Director d'una companyia dramàtica ambulante, per espai de dotze anys recorregué diversos indrets de França, improvisant composicions dramàtiques (d'algunes no n'queden més que els títols) i representant-les, fixant-se definitivament a París en 1658, comptant amb la protecció del rei.

Durant la tercera representació de la darrera obra que escrigué, *El malalt imaginari*, en la qual feia el paper de protagonista, li agafà un atac que li impedí acabar-la, morint ofegat per vòmits de sang el 17 de Febrer de 1673, a l'edat de cinquanta-un anys.

Les principals obres de Molière són : *L'atordit*, *Despit amorós*, *Les precioses ridícules*, *El cornut imaginari*, *L'escola dels marits*, *L'escola de les dones*, *La crítica de l'«Escola de les dones»*, *L'Hipocrita*, *Don Joan*, *L'Amor metge*, *El casament per força*, *El Misantrop*, *El metge per força*, *L'Avar*, *Les dones savies*, *El marit confós*, etc. Algunes d'elles van promoure molt soroll a l'estrenar-se.

PERSONATGES

HARPAGON, pare den Cleant i de l'Elisa i enamorat de la Mariagna.

ANSELM, pare den Valeri i de la Mariagna.

CLEANT, fill de l'Harpagon, promès de la Mariagna.

ELISA, filla de l'Harpagon, promesa den Valeri.

VALERI, fill de l'Anselm, promès de l'Elisa.

MARIAGNA, filla de l'Anselm, promesa den Cleant i estimada de l'Harpagon.

FROSINA, dòna intrigant.

MESTRE SIMON, corredor.

MESTRE JAUME, cuiner i cotxer de l'Harpagon.

ALEIX, criat den Cleant.

CLAUDIA, criada de l'Harpagon.

RAMON } criats de l'Harpagon.
PERE }

UN COMISSARI i un escriptent.

L'escena passa a Paris a casa de l'Harpagon

ACTE PRIMER

ESCENA I

EN VALERI I L'ELISA

VALERI. — Com s'entén això, Elisa estimada, que t'posis trista, després de les assegurances que m'has donat del teu amor? Com més content estic, veig que sospires. Potser es de recança d'haver-me fet ditxós? Te penedeixes de l'estimació que m'portes?

ELISA. — No, Valeri : no puc penedir-me de tot lo que faig per tu : m'hi sento empesa per una força massa dolça. No desitjava pas que les coses anessin d'altra manera. Però, a la veritat, estic inquieta; i temo molt que pot-ser t'estimi un xic més de lo que deuria.

VALERI. — I bé : què pots témer, Elisa, de les bondats que per mi tens?

ELISA. — Pobre de mi! Cent coses a la vegada : la colera d'un pare, els renys de la família, les censures del món; però, més que re, Valeri, el cambi del teu cor, i la fredor criminal am que molt sovint els del teu sexe paguen els testimonis massa ardents d'un amor ignocent.

VALERI. — No m facis el poc favor de judicar-me per lo dels altres. Sospita-ho tot, de mi, Elisa, però no que falti a lo jurat. T'estimo massa, per fer això. La meva estimació durarà tota ma vida.

ELISA. — Ah, Valeri! Tots diuen lo mateix. Tots els homes se semblen per les paraules, i solament pels fets se diferencien.

VALERI. — Ja que solament els actes fan conèixer lo que som, espera a judicar per ells el meu cor, i no m'imputis crims en els injustos temors d'una enutjosa prevenció. Te prego que no m'assassinis amb els sensibles cops d'una sospita ultratjant, i dóna-m el temps de convencet, am mil i mil proves, de la puresa de les meves intencions.

ELISA. — Pobre de mi! Am quina facilitat una s deixa convèncer per les persones que estima! Sí, Valeri : no t crec capaç d'enganyar-me. Veig que m'estimes am veritable amor i que m seras fidel : no n vui dubtar gens; i reduexo la meva pena al temor d'esser criticada.

VALERI. — Però, per què aquesta inquietut?

ELISA. — No temeria re si tot-hom te vegés amb els mateixos ulls que jo t veig. En tu trobo motius per justificar els meus actes. El meu cor, com a defensa, s'apoya en l'agraïment que t dec. A totes hores sem representa l perill espantós que va fer-nos conèixer; la generositat sorprenent am que vas exposar la teva vida per arrencar la meva al furor de les onades; les sol·licituts plenes de tendresa que vas prodigar-me després d'haver-me tret de l'aigua; i els homenatges constants d'aquest amor ardent, que ni l temps ni les dificultats han pogut refredar, i que, fent-te oblidar els teus pares i la teva patria, detura aquí ls teus passos, i fa que m prefereixis a la teva perduda fortuna; havent-te obligat, per veure-m, a sol·licitar la plaça de criat del meu pare. No hi ha dubte que tot això fa en mi un efecte meravellós, i es suficient, als meus ulls, per justificar l'afecte que per tu sento; però als ulls dels altres pot-ser no sigui prou justificatiu, això, i no estic segura de que estiguin conformes am la meva manera de pensar.

VALERI. — De tot lo que m'has dit, es no més que pel meu sol amor que pretenc merèixer de tu alguna cosa. En quant als escrupols que tens, la conducta del teu pare justifica ben bé la teva, i l'excés

de la seva avarícia i l'austeritat am que viu amb els seus fills, podrien autorisar coses més estranyes. Perdona-m, estimada Elisa, que parli així davant teu. Ja saps que, referent an això, no s pot parlar d'altra manera. En fi, si puc, com espero, trobar els meus pares, no ns costarà gaire de convence-l. Espero amb impaciència tenir-ne noves, i aniré a buscar-ne jo mateix si tarden a venir.

ELISA. — Ah, Valeri! Te prego que no t moguis. Sobre tot procura fer-te ben veure del meu pare.

VALERI. — Ja veus que ho procuro, i les manyes de que m'he tingut de valdre per entrar en el seu servei; l'afectada simpatia i semblança de sentiments que fingeixo per complaure-l, i el paper que represento cada dia per fer-m'hi amic. Faig progressos admirables. Veig que l mellor medi de guanyar les persones es fer veure que s participa de les seves aficions i de la seva manera de pensar, i alabar els seus defectes i aplaudir lo que fan. No s'ha de tenir por en extremar excessivament la complascència, perquè, a pesar d'esser ben visible la manera com sels tracta, els més espavilats són sempre enganyats si sels adula; i no hi ha res, per impertinent i ridicol que sigui, que no s faci creure quan es ben amanit amb alabances. La sinceritat so-

freix un xic en lo que faig; però quan se necessiten les persones es precis emmotllar-s'hi. I, ja que no se les pot guanyar més que d'aquesta manera, la culpa no es dels que adulen, sinó dels que volen ser adulats.

ELISA. — Per què no procures tenir l'ajuda del meu germà, per si la minyona descobreix el nostre secret?

VALERI. — No es possible conciliar l'un i l'altre. Es tant oposat el caracter del pare del del fill, que es dificil fer la confidencia an els dos. Tu, per la teva part, parla-n an el teu germà, i serveix-te de l'afecte que us teniu per interessar-lo en la nostra qüestió. Ara s'acosta. Jo men vaig. Aprofita aquesta oportunitat per parlar-n'hi, i no li diguis més que lo que creguis convenient.

ELISA. — No sé si tindrè l coratge de fer-li aquesta confidencia.

ESCENA II

EN CLEANT I L'ELISA

CLEANT. — Estic molt content de trobar-te sola, Elisa, perquè tenia un gran desig de confiar-te un secret.

ELISA. — Estic disposada a escoltar-te, Cleant. Què vols dir-me?

CLEANT. — Moltes coses resumides en una sola paraula : estimo.

ELISA. — Tu estimes?

CLEANT. — Sí, estimo. Però, abans d'anar més lluny, sé que depenc d'un pare, i que l nom de fill me sotmet a la seva voluntat; que no ns podem prometre sense l consentiment dels que ns han donat la vida; que l cel els ha fet senyors dels nostres desitjos, i que no podem disposar-ne contra la seva voluntat; perquè, no estant apassionats, es més facil que no s'equivoquin tant com nosaltres i vegin més clar lo que ns convé; que hem de tenir en compte la seva prudencia i l'encegament de la nostra passió, i que l'ardor de la joventut ens condueix molt sovint a precipicis perillosos. Te dic tot això, Elisa, a fi de que no t molestis en dir-m'ho tu; perquè la meva passió no vol escoltar re, i et prego que no m facis reflexions.

ELISA. — Estas ja promès am la que estimes?

CLEANT. — No; però estic resolt a fer-ho, i te suplico que no tractis pas de dissuadir-me.

ELISA. — Que t creus que no m faig carrec de les coses?

CLEANT. — No, Elisa; però com que tu no estas enamorada, ignores la violencia que un amor veritable fa néixer en el

nostre cor; més, confio en la teva prudència.

ELISA. — Pobre de mi! No parlem de la meva prudència. No hi ha ningú que no deixi de tenir-ne al menos una vegada a la vida. Si t'obro l meu cor, pot-ser no m consideraras tant prudenta com tu.

CLEANT. — Ah! Tant-de-bo que la teva ànima, com la meva...

ELISA. — Acabem, de primer, lo referent a tu, i diga-m qui es la que tu estimes.

CLEANT. — Es una noia que fa poc temps que viu en aquest barri, i que sembla feta per inspirar l'amor a tots els que la veuen. La Natura no ha creat un ser més amable. Així que la vaig veure vaig enamorar-men desseguida. Se diu Mariagna, i viu am la seva mare, una bona dòna que quasi sempre està malalta, i a la qual ella cuida amb una sol·licitut no imaginada. La serveix, la plany i l'aconsola amb una tendresa que t'enterniria. Tot lo que fa, ho fa d'una manera tant escaienta! Totes les seves accions estan plenes de gracia; té una dolcesa atractivola; es honesta sense affectació... Ah, Elisa! Voldria que l'haguessis vista.

ELISA. — Basta, Cleant, am lo que m dius, i, per comprendre qui es ella, n'hi ha prou am que tu l'estimis.

CLEANT. — Per sota mà he descobert que

no estan en gaire bona posició, i que la petita renda que tenen am prou feines els arriba per atendre les necessitats més apremiants. Figura-t l'alegria que ha de produir millorar d'estament la persona que un estima i socórrer les modestes necessitats d'una honrada familia! Concebeix el disgust que m causa veure que per l'avaricia del pare m trobo impossibilitat de donar-me aquesta alegria i de demostrar an aquesta noia l'amor que sento per ella.

ELISA. — Massa que l concebeixo, el teu disgust, Cleant.

CLEANT. — Ah, Elisa! Es molt més gran de lo que sembla. Perquè, ¿hi ha re més crudel que l rigorós estalvi que ns imposa, i la mesquinesa inconcebible que ns fa sofrir? ¿De que ns-e serveix tenir riqueses, si no hem de disfrutar-ne ara que som joves; si, per anar passant, me veig precisat a endeutar-me per tot arreu; si ns veiem obligats, tu i jo, a empenyar-nos amb els mercaders per poder anar vestits decentment? En fi, he volgut parlar-te perquè m'ajudis a sondejar la voluntat del nostre pare referent an aquest assumpte. Si veig que s'hi oposa, estic resolt a anar-men lluny d'aquí am la Mariagna a fruir de la fortuna que l cel vulga concedir-nos. Estic mirant si puc emmanllevar algun diner

per realisar-ho. Si l teu assumpte, Elisa, es semblant al meu, i el pare s'oposa als nostres desitjos, el deixarem tots dos i ens afranquirem d'aquesta tirania a la que fa tant temps ens té sotmesos la seva avaricia insoportable.

ELISA. — La veritat es que cada dia tenim més motius de plorar la mort de la nostra mare, i que...

CLEANT. — Sento la veu d'ell. Allunyem-nos un xic d'aquí, que acabarem de parlar-ne, i després unirem els nostres esforços per atacar la seva duresa de caracter.

ESCENA III

L'HARPAGON I L'ALEIX

HARPAGON. — Vés-ten d'aquí, desseguida, i no repliquis pas! Vés-ten de casa, pillet!

ALEIX (*apart*). — No he vist mai ningú tant dolent com aquest maleit vell! Jo crec que té l dimoni ficat al cos.

HARPAGON. — Ja murmures entre-dents?

ALEIX. — Per què m treieu?

HARPAGON. — Encara goses preguntar-m'ho? Véstén desseguida, abans no t tregui a garrotades!

ALEIX. — Però, què us he fet, jo?

HARPAGON. — M'has fet... que vui que ten vagis!

ALEIX. — El vostre fill m'ha ordenat que l'esperés.

HARPAGON. — Vés-ten a esperar-lo al carrer i no t quedis a dintre casa plantat com una estaca, observant lo que passa per treure-n profit. No vui veure sempre al meu davant un espia dels meus actes, un traïdor que té ls ulls clavats en tot lo que faig i que devoren tot lo que posseeixo i furetegen per tots cantons per veure si s pot robar res.

ALEIX. — Com dimontri voleu que ho facin per robar-vos? Voleu dir que us poden robar, tancant com ho tanqueu tot i fent centinella dia i nit?

HARPAGON. — Tanco lo que m sembla bé, i faig sentinella quan i com me plau. No vui espies que mirin lo que s fa. (*Baix i apart.*) Tinc por que sospiti alguna cosa del meu diner. (*Alt.*) ¿Que pot-ser fores capaç de fer córrer la veu de que tinc diners amagats?

ALEIX. — Vós teniu diners amagats?

HARPAGON. — No, pillet! No dic pas això! (*Baix.*) Quina rabia! (*Alt.*) Jo t pregunto si maliciosament faras córrer la veu de que n tinc.

ALEIX. — I que n'hem de fer que n tingueu o no, si per nosaltres es lo mateix?

HARPAGON (*aixecant la mà pera donar una bofetada a l'Aleix*). — Com! Te permets fer apreciacions? T'ensenyaré de tenir més prudencia! Vés-ten d'aquí!

ALEIX. — Està bé! Ja men vaig.

HARPAGON. — Espera-t. No t'emportes pas re?

ALEIX. — Què voleu que m'endugui?

HARPAGON. — Vina, que ho vui veure. Ensenya-m les mans.

ALEIX (*ensenyant-li una mà*). — Teniu.

HARPAGON. — L'altra.

ALEIX. — L'altra?

HARPAGON. — Sí.

ALEIX. — Teniu. (*Ensenyant-li totes dues.*)

HARPAGON (*senyalant les calces de l'Aleix*). — No hi has amagat res aquí dins?

ALEIX. — Veieu vós mateix.

HARPAGON (*palpant la part inferior de les calces de l'Aleix*). — ¡Aquesta mena de calces tant amples són tant a proposit per amagar-hi les coses que s roben! Jo no sé com no n pengen un cada dia...

ALEIX (*apart*). — Ah! Un home com aquest mereixeria ben bé que li passés lo que tem. Que m'agradaria poder-lo robar!

HARPAGON. — Hola!

ALEIX. — Què?

HARPAGON. — Què es lo que dius de robar?

ALEIX. — Dic que ja podeu escorcollar tant com volgueu per veure si us he robat.

HARPAGON. — Això es lo que vui fer. (*Fica les mans a les butxaques de l'Aleix.*)

ALEIX (*apart*). — Mala negada facin l'avaricia i els avariciosos!

HARPAGON. — Com? Què dius?

ALEIX. — Què dic?

HARPAGON. — Sí. Què dius d'avaricia i d'avariciosos?

ALEIX. — Dic que mala negada facin l'avaricia i els avariciosos!

HARPAGON. — De qui parles?

ALEIX. — Dels avariciosos.

HARPAGON. — I qui són, aquests avariciosos?

ALEIX. — Uns ronyosos i uns mesquins.

HARPAGON. — Però, què es lo que vols dir am tot això?

ALEIX. — Per què us amoïneu ara?

HARPAGON. — M'amoïno per lo que m'haig d'amoïnar.

ALEIX. — Que pot-ser us creïeu que parlo de vós?

HARPAGON. — Jo crec lo que crec; però vui que m diguis a qui parles quan dius això.

ALEIX. — Parlo... parlo amb el meu magí.

HARPAGON. — Doncs, jo podria ser que parlés am la teva esquena.

ALEIX. — Que per ventura m privareu que maleeixi ls avariciosos?

HARPAGON. — No; però t privaré que xerris i que siguis insolent. Calla!

ALEIX. — Jo no anomeno ningú.

HARPAGON. — Te bastonejaré, si enraones!

ALEIX. — Qui sigui confrare que prengui candela.

HARPAGON. — Bé : que no vols callar?

ALEIX. — Sí, per força.

HARPAGON. — Ah! Ah!

ALEIX (*ensenyant a l'Harpagon una butxaca de la seva casaca*). — Teniu. Encara queda una butxaca. Esteu satisfet?

HARPAGON. -- Vaja, torna-m'ho sense que t'escorcolli.

ALEIX. — Què?

HARPAGON. — Lo que m'has pres.

ALEIX. — No us he pres pas re.

HARPAGON. — De debò?

ALEIX. — De debò.

HARPAGON. — Vaja, adéu. Vés-ten al diable!

ALEIX (*apart*). — Això es despedir-me am modos.

HARPAGON. — Que la teva consciencia n siga responsable, doncs.

ESCENA IV

L'HARPAGON, *sol*

HARPAGON. — Aquest criat tant pillet me carrega molt. No l puc veure, an aquest murri. A la veritat, no es tant facil com sembla guardar a casa una gran quantitat de diner. Ditxós qui té la seva fortuna ben col·locada i no conserva més que lo que indispensablement necessita!

Es molt difícil trobar a casa un bon amatall. A mi les caixes de ferro no m'inspiren confiança, perquè són l'esquer dels lladres i es lo primer que busquen:

ESCENA V

L'HARPAGON, L'ELISA I EN CLEANT
parlant alhora i quedant-se al fons dels teatre

HARPAGON (*creient que està sol*). — No obstant, no sé si hauré fet bé d'enterrar en el jardí dèu mil escuts que air van tornar-me. Dèu mil escuts en or, a casa, es una quantitat massa... (*Apart, adonant-se de l'Elisa i den Cleant.*) Mal llamp! M'hauré trait jo mateix en el meu acolorament! Me sembla que he parlat alt, sense adonar-men. (*An en Cleant i a l'Elisa.*) Què hi ha de nou?

CLEANT. — Re, pare.

HARPAGON. — Que fa gaire estona que sou aquí?

ELISA. — Ara mateix acabem d'arribar.

HARPAGON. — Que heu sentit...?

CLEANT. — Què, pare?

HARPAGON. — Allò...

ELISA. — Què?

HARPAGON. — Lo que acabo de dir.

CLEANT. — No.

HARPAGON. — Que sí.

ELISA. — Dispenseu.

HARPAGON. — Ja veig ben bé que heu sentit algunes paraules. Parlava am mi mateix de lo que costa avui dia trobar diners, i deia que es ben ditxós qui pot tenir dèu mil escuts a casa seva.

CLEANT. — No gosavem dir-vos re per no interrompre-us.

HARPAGON. — Us dic això per que no interpreteu malament les coses i no us cregueu que dic que sóc jo qui té ls dèu mil escuts.

CLEANT. — Nosaltres no ns fiquem en els vostres negocis.

HARPAGON. — Tant-de-bo que jo ls tinguéis, dèu mil escuts!

CLEANT. — No crec pas...

HARPAGON. — Seria un bon negoci pera mi.

ELISA. — Això són coses...

HARPAGON. — Me farien bon servei.

CLEANT. — Jo crec que...

HARPAGON. — M'agradaria molt.

ELISA. — Vós sou...

HARPAGON. — I no m queixaria, com faig ara, de que les coses van malament.

CLEANT. — Déu meu, pare! No us queixeu d'aquesta manera, perquè tot-hom sab que teniu molt.

HARPAGON. — Com s'entén, que tinc molt! Els que ho diuen menteixen! Es una falsetat! Els que fan córrer això són uns poca-vergonyes.

ELISA. — No us enfadeu.

HARPAGON. — Es ben particular que ls fills me traeixin i siguin els meus enemics!

CLEANT. — El dir que teniu diners es ser enemic vostre?

HARPAGON. — Sí. Semblants paraules i els grans gastos que fas seran causa de que qualsevol dia vinguin a casa i em degollin, perquè creuran que estic folrat de diners.

CLEANT. — Quin es el gran gasto que faig?

HARPAGON. — Quin? Hi ha re més escandalós que l luxe que gastes? Air ho disputava am ta germana. Però encara hi ha una cosa pitjor. Això crida venjança al cel. Am lo que portes de cap a peus n'hi ha prou per fer un bon capital. Ja t'ho he dit vint vegades : tots els teus actes me desagraden molt. Tu t'empenyes en semblar un marquès... i per anar vestit així m'has de robar, no hi ha més.

CLEANT. — Robar! Com voleu que us robi?

HARPAGON. — Què sé jo! D'on treus els diners, doncs, per sostenir el luxe que gastes?

CLEANT. — Jo? Es que jugo; i, com que sóc sortós, gasto tot lo que guanyo.

HARPAGON. — Fas molt mal fet. Si ets sortós en el jòc, hauries d'aprofitar-ten i posar a un bon interès el diner que guanyis, a fi de tenir-lo quan el necessitis.

Voldria saber, sense parlar de lo demés, de què serveixen totes aquestes cintes de que vas farcit de cap a peus, i si encara no n'hi ha prou am mitja dotzena d'agulles per subjectar unes calces. ¿Quina necessitat hi ha de gastar diners en perruques, podent portar els cabells naturals, que no costen re? Faig la juguesca que en perruques i en cintes gastes ben bé vint pistoles; i vint pistoles reditúen cada any divuit lliures, sis sous, vuit diners, col·locant-les no més que al vuit per cent.

CLEANT. — Teniu raó.

HARPAGON. — Però, deixem-ho córrer, i parlem d'altra cosa. (*Adonant-se de que en Cleant i l'Elisa s'fan signes.*) Hola! (*Baix i apart.*) Me sembla que aquest parell se fan signe de robar-me la bossa. (*Alt.*) Què signifiquen aquests accionats?

ELISA. — Estavem qüestionant qui dels dos parlaria primer, perquè tots dos hem de dir-vos una cosa.

HARPAGON. — I jo també tinc de dir-vos una cosa a tots dos.

CLEANT. — Es de casament de lo que desitgem parlar-vos.

HARPAGON. — També es de casament de lo que us vui parlar.

ELISA. — Ai! Pare!

HARPAGON. — Per què fas aquesta exclamació? Es la paraula o la cosa lo que t fa por?

CLEANT. — El matrimoni pot espantar-nos a tots dos segons de la manera que vós l'entengueu. Temem que ls nostres sentiments no estiguin d'acord am la vostra elecció.

HARPAGON. — Un xic de paciència. No us alarmeu. Sé lo que us convé a tots dos, i ni l'un ni l'altre tindreu motiu de queixar-vos de tot lo que vui fer. (*An en Cleant.*) Doncs, per començar, diga-m: has vist una noia que s diu Mariagna, que viu aprop d'aquí?

CLEANT. — Sí, senyor.

HARPAGON (*a l'Elisa*). — I tu?

ELISA. — N'he sentit parlar.

HARPAGON. — Què t sembla, Cleant, aquesta noia?

CLEANT. — Que es molt escaienta.

HARPAGON. — I la seva fesomia?

CLEANT. — Honesta i plena de gracia.

HARPAGON. — I el seu aire?

CLEANT. — Admirable.

HARPAGON. — No es veritat que una noia així es mereixedora de que s'enamorin d'ella?

CLEANT. — Sí, senyor.

HARPAGON. — Oi que es un bon partit?

CLEANT. — Ja ho crec!

HARPAGON. — I que té tot l'aspecte de ser bona per una casa?

CLEANT. — Séns dubte.

HARPAGON. — I que un marit seria feliç amb ella?

CLEANT. — Segurament.

HARPAGON. — Hi ha una petita dificultat: me sembla que no es tant rica com convindria que fos.

CLEANT. — Oh! La fortuna es lo de menos, quan un se casa amb una bona noia.

HARPAGON. — A poc a poc. Es veritat, però, que, si no té diners, pot tenir qualitats que la facin estimar.

CLEANT. — Es veritat.

HARPAGON. — En fi, estic satisfet de veure que participeu dels meus sentiments. El seu aspecte honest i el seu caracter m'han guanyat el cor, i estic resolt a casar-m'hi, si es que té dot.

CLEANT. — Pobre de mi!

HARPAGON. — Com? .

CLEANT. — Dieu que esteu resolt a ...

HARPAGON. — A casar-me am la Mariagna.

CLEANT. — Qui? Vós? Vós!

HARPAGON. — Sí, jo, jo, jo. Què vols dir?

CLEANT. — Ah! El cap me roda! Men vaig.

HARPAGON. — Això no serà re. Vés desseguida a la cuina i beu un got d'aigua clara.

ESCENA VI

L'HARPAGON I L'ELISA

HARPAGON. — El delicat den Tendre! Un pollet té més fortalesa que ell. Això es,

Elisa, lo que he resolt referent a mi. En quant al teu germà, li destino una certa viuda de la qual m'han parlat avui. I a tu t'entrego al senyor Anselm.

ELISA. — Al senyor Anselm?

HARPAGON. — Sí. Es un home reposat, prudent i entenimentat, que no té més de cinquanta anys, i que diuen que es molt ric.

ELISA (*fent una reverència*). — Doncs, jo no vui casar-me, pare, si no us-e sap greu.

HARPAGON (*escarnint l'Elisa*). — I jo, filleta meva, vui que t casis, si no t sap greu.

ELISA (*fent una altra reverència*). — Dispenseu-me, pare.

HARPAGON (*escarnint-la*). — Dispensa-m, filla meva.

ELISA. — Sóc molt humil servidora del senyor Anselm; però (*fent una altra reverència*), amb el vostre permís, no m'hi casaré.

HARPAGON. — Sóc el teu humil criat; però (*escarnint altra vegada l'Elisa*), amb el teu permís, t'hi casaras aquest vespre.

ELISA. — Aquest vespre?

HARPAGON. — Aquest vespre.

ELISA (*fent una altra reverència*). — Això no pot ser, pare.

HARPAGON (*escarnint-la altra vegada*). — Això serà, filla meva.

ELISA. — No.

HARPAGON. — Sí.

ELISA. — No, us dic!

HARPAGON. — Sí, te dic!

ELISA. — An això no m'hi obligareu.

HARPAGON. — An això t'hi obligaré.

ELISA. — Primer me mataré, abans de casar-me am semblant subjecte.

HARPAGON. — Tu no t mataras, i tu t'hi casaras. Mireu quina audacia! S'ha vist mai cap noia parlar d'aquesta manera al seu pare?

ELISA. — S'ha vist mai cap pare casar d'aquesta manera la seva filla?

HARPAGON. — Es un partit del qual no hi ha re que dir. M'hi jugo qualsevol cosa que tot-hom aprovarà la meva elecció.

ELISA. — I jo faig la juguesca que cap persona enraonada l'aprovarà.

HARPAGON (*adonant-se den Valeri, al lluny*). — Ara ve en Valeri. Vols que entre tots dos el fem jutge d'aquesta qüestió?

ELISA. — Sí.

HARPAGON. — T'avindras a lo que falli?

ELISA. — Sí. Passaré per lo que ell digui.

HARPAGON. — Doncs, ja està dit.

ESCENA VII

EN VALERI, L'HARPAGON I L'ELISA

HARPAGON. — Vina, Valeri. T'havem elegit per que ns diguis qui té raó de nosaltres dos.

VALERI. — Vós, de segur.

HARPAGON. — Ja saps de què parlem?

VALERI. — No; però vós no us podeu equivocar, i teniu tota la raó.

HARPAGON. — Vui que s'acaba aquest vespre amb un home que es tant ric com entementat, i la mosca-balba m'ha dit a la cara que no vol casar-s'hi. Què me'n dius, d'això?

VALERI. — Què dic?

HARPAGON. — Sí.

VALERI. — Oh! Oh!

HARPAGON. — Què?

VALERI. — Dic que, en el fons, sóc de la vostra opinió. Vós no podeu deixar de tenir raó; però ella no va del tot equivocada, i...

HARPAGON. — Com! El senyor Anselm es un bon partit: es noble, de bon natural, reposat i molt ric, i del seu primer matrimoni no li queda cap fill. Sabria ella trobar-ne un de més bo?

VALERI. — Això es veritat. Però ella podria dir-vos que es precipitar un xic les coses, i que caldria, al menys, un quant temps per veure si la seva inclinació està d'acord amb...

HARPAGON. — Es una ocasió que s'ha d'aprofitar. En aquest casament hi ha un avantatge que en un altre no trobaré: s'aconsolet de pendre-la sense dot.

VALERI. — Sense dot?

HARPAGON. — Sí.

VALERI. — Ah! Ja no dic res més. Veieu?
Aquesta es una raó del tot convincent:
cal acceptar-ho.

HARPAGON. — Per mi es un estalvi considerable.

VALERI. — Es clar. Això no pot contradir-se.
Es veritat que la vostra filla pot dir-vos
que l matrimoni es un acte més seriós
de lo que sembla; que d'ell depèn el ser
feliç o desgraciat tota la vida; i que un
compromís que ha de durar fins a la
mort cal realisar-lo am moltes precau-
cions.

HARPAGON. — Sense dot!

VALERI. — Teniu raó. Vet-aquí lo que ho
decideix tot, com se comprèn. Hi ha
persones que podrien dir-vos que en
semblants casos l'inclinació d'una noia
es una cosa, sèns dubte, que s'ha de
tenir en compte, i que la gran diferencia
d'edat, de caracter i de sentiments fa
victima a un matrimoni d'accidents
molt desagradables.

HARPAGON. — Sense dot!

VALERI. — Ah! Això no té rèplica. Bé prou
que se sap. Qui dimontri pot dir lo
contrari? Es veritat que hi ha molts
pares que s'estimarien més la felicitat
de les seves filles que tots els diners del
món, i que no voldrien sacrificar-les
a cap interès, i que procurarien, primer
de tot, que hi hagués en el matrimoni

la dolça conformitat que hi manté continuament l'honor, la tranquil·litat i l'alegria, i que...

HARPAGON. — Sense dot!

VALERI. — Es veritat. Això fa tancar la boca. Sense dot! Qui es que contradiu una raó com aquesta?

HARPAGON (*apart, mirant cap a l'indret del jardí*). — Hola! Me sembla que sento un goç que lladra. Pot-ser busquen els meus diners. (*An en Valeri.*) No t moguis, que torno desseguida.

ESCENA VIII

L'ELISA I EN VALERI

ELISA. — Que ten burles, Valeri, al parlar-li com li parles?

VALERI. — Es per no fer-lo enfadar i obtenir lo que desitgem. Oposar-se directament a la seva voluntat es la manera de no conseguir re. Hi ha persones que volen ser enganyades; temperaments enemics de tota resistència; naturals tant toçuts que la veritat els fa botre i no volen passar pel camí recte de la raó, i que no s pot conduir aon se vol sinó per camins extraviats. Fes veure que consents a la seva voluntat, perquè així hi guanyarem més, i...

ELISA. — Però, aquest casament, Valeri?

VALERI. — Ja buscarem un medi per desfer-lo.

ELISA. — Però, ¿quin medi trobarem, si s'ha d'efectuar aquest vespre?

VALERI. — Es qüestió de demanar un aplaçament i fer veure que estas malalta.

ELISA. — Però si fan venir metges se descobrirà l fingiment.

VALERI. — I ca! Que per ventura ho coneixen? Vés, dòna, vés: am l'ajuda d'ells pots tenir el mal que vulguis. Ja trobaran motius per dir-te de què prové la malaltia.

ESCENA IX

L'HARPAGON, L'ELISA I EN VALERI

HARPAGON (*apart, desde l fons del teatre*). — No ha estat re, gracies a Déu!

VALERI (*sense adonar-se de l'Harpagon*). — En fi, l'ultim recurs que ns queda es fugir per posar-nos a cobert de tot. Si l teu amor, estimada Elisa, es prou ferm... (*Adonant-se de l'Harpagon*.) Sí: una filla ha d'obeir el seu pare. No ha de mirar com es fet un marit; i quan hi ha la gran raó de «sense dot», ha d'estar disposada a acceptar tot lo que li donguin.

ACTE SEGÓN

ESCENA I

EN CLEANT I L'ALEIX

CLEANT.— Ah, traidor! On t'has ficat? No t'havia dit que...?

ALEIX. — Sí, senyor. He vingut aquí per esperar-vos; però l vostre pare, l'home més mal-agradós que conec, m'ha tret fòra, vulgues que no. Fins he corregut perill de que m pegués.

CLEANT. — Com va l nostre negoci? Ara convé anar més depressa que mai : d'ençà que no t'he vist he descobert que l pare es el meu rival.

ALEIX. — El vostre pare està enamorat?

CLEANT. — Sí. Figura-t lo que he patit per dissimular la consternació que aquesta nova m'ha causat.

ALEIX. — Ell, enamorar-se! Però, què dimoni pensa? Que s burla del món? Per la gent com ell s'ha fet l'amor?

CLEANT. — Per la meva desgracia li ha agafat aquesta passió.

ALEIX. — Però, per quin motiu li amagueu el vostre amor?

CLEANT. — Per impedir que sospiti i per conservar am llibertat totes les ocasions necessaries per destorbar aquest casament. Quina resposta t'han fet?

ALEIX. — Els que emmanleven són ben de plànyer, perquè es precis soportar coses extranyes quan se té necessitat, com vós, d'anar a raure an els usurers.

CLEANT. — No podré fer el meu fet?

ALEIX. — Veureu. El mestre Simon, que es el qui porta aquest negoci, home treballador i ple de zel, diu que li sou molt simpatic, i assegura que la vostra cara li ha guanyat el cor.

CLEANT. — Tindrè ls quinze mil francs que demano?

ALEIX. — Sí, però amb algunes petites condicions, que haureu d'acceptar si desitgeu, que la cosa s'efectui.

CLEANT. — T'ha fet parlar amb el que deixarà els diners?

ALEIX. — Ah! Això ja no es tant facil, perquè encara té més compte que vós d'amar-se. Aquests són misteris més grossos de lo que us creieu. No m'ha volgut dir

el seu nom, i avui l'ha d'encarar am vós a casa d'un altre, a fi de saber per vós mateix els béns am que compteu i els de la vostra familia. Estic segur que l nom sol del vostre pare facilitarà la solució.

CLEANT. — I principalment sent morta la meva mare, la fortuna de la qual no m poden pendre.

ALEIX. — Aquí teniu algunes condicions que ell mateix ha dictat al nostre intermediari, a fi de que us-e les ensenyi abans de tirar res endavant. (*Llegint.*) «Suposant que l prestamista tingui totes les assegurances, i que l'emmanllevador sigui major d'edat i d'una familia de fortuna ben solida i assegurada, neta de censos i d'hipoteques, se firmarà un contracte davant d'un notari, el més honrat que s trobi, el qual, per més seguritat, serà escullit pel prestamista, que es a qui interessa més que l'acte s'efectui com es degut.»

CLEANT. — A tot això no hi ha res que dir.

ALEIX (*llegint*). — «El prestamista, per no carregar la seva consciencia am cap escrupol, deixarà l diner al sis per cent.»

CLEANT. — Al sis per cent? Vaja. Aquest sí que es honrat! No hi ha pas motiu de queixar-se.

ALEIX. — Es cert. (*Llegint.*) «Però, com el susdit prestamista no té en el seu poder tota la quantitat demanada i per fer un

favor a l'emmanllevador se veu precisat al mateix temps a emmanllevar lo que li falta, a l'interès del vint per cent, serà precis que l primer emmanllevador pagui aquest interès, sens perjudici de lo altre; en el ben entès que això es una garantia per que l'emmanllevador respongui de l'emmanlleu.»

CLEANT. — Com! Quin jueu! Això es més del vint-i-cinc per cent!

ALEIX. — Es veritat. Es lo que jo he dit. Cal mirar lo que aneu a fer.

CLEANT. — Què vols que miri? Necessito diners, i hauré de consentir a tot.

ALEIX. — Es la resposta que he fet.

CLEANT. — Encara hi ha alguna altra cosa?

ALEIX. — No es més que una petita condició. (*Llegint.*) «Dels quinze mil francs que s demanen, el prestamista podrà comptar en diner no més que dotze mil lliures, i per fer els mil escuts que falten caldrà que l'emmanllevador se quedi les robes, els mobles i les joies que s detallen a continuació, i que l susdit prestamista ha valorat, am tota bona fe, lo més barato que li ha sigut possible.»

CLEANT. — Què vol dir això?

ALEIX. — Escolteu el detall. (*Llegint.*) «Primerament, un llit de deu pams, am tires de punt d'Hungria molt ben aplicades damunt de seda color d'oliva, am sis cadires i el cobre-llit de lo mateix; tot

això ben acondicionat i tapat amb una tela roja i blava. A més, un pabelló de sarga color de rosa seca, am les borles i les franges de seda.»

CLEANT. — Què vol que n faci d'això?

ALEIX. — Espereu-vos. «A més, un jòc de tapiceria amb els amors de Gombaut i de Macé. A més, una gran taula de noguera am dotze columnes o pilars tornejats, que s'estira pels dos caps, i acompanyada dels seus sis escambells.»

CLEANT. — Però què té que veure...

ALEIX. — Tingueu paciència. «A més, tres fusells molt grossos, amb incrustacions de nacre, i les tres baquetes corresponents. A més, un fogó de terra, am dos alambics i tres recipients, molt utils als qui són aficionats a destil·lar.»

CLEANT. — Quina rabia!

ALEIX. — Atengueu. «A més, una mandolina, am totes les seves cordes, o poc sen falta. A més, uns escacs, un jòc de dames i uns daus, molt a propòsit per passar el temps quan no se sap què fer. A més, una pell de llegardaix d'un parell de pams de llargada, plena deserradures, que pot servir, penjada a la paret, d'ornament d'una habitació. Tot lo mencionat, valent ben bé més de quatre mil cinc centes lliures, la discreció del prestamista ho rebaixa al valor de mil escuts.»

CLEANT. — Maleit sigui am la seva discre-

ció! Quin traïdor i quin butxí n'hi ha! S'ha vist mai una usura semblant? ¿Encara no està content am l'excessiu interès que m demana, que m vol obligar a que m quedi, pel valor de tres mil lliures, les velles andròmines que recull? De segur que no n treuré ni dos cents escuts, de tot això! I, no obstant, no tinc més remei que sucumbir a les seves exigències, perquè s'aprofita de l'ocasió i em farà acceptar lo que vulgui. Aquest valent murri me té un punyal al pit.

ALEIX. — Justament us veig, senyor, i no us-e sapiga greu, en el mateix camí en que s trobava en Panurge per arruïnar-se, emmanllevant diners, comprant car, venent barato i menjant el blat encara verd.

CLEANT. — Què vols que faci? Vet-aquí la situació en que s troben molts joves per la malehida avarícia dels seus pares. I després s'extranyen que ls fills els desitgin la mort!

ALEIX. — S'ha de confessar que l vostre, am la seva avarícia, exasperarà l'home més tranquil de la terra. Jo, gracies a Déu, no tinc instints criminals; però, quan veig els meus col·legues compromesos en alguns negociets, procuro aprofitar-men am molta destresa, i encara am més prudència me desempellego de tots els compromisos que puguin fer olor de forca;

però, si voleu que us-e sigui franc, veient el comportament del vostre pare, me vénen unes intencions de robar-lo, que fins crec que faria una acció meritoria.

CLEANT. — Veiam : deixa-m donar un cop-d'ull an aquesta llista.

ESCENA II

L'HARPAGON, MESTRE SIMON
EN CLEANT I L'ALEIX, *en el fons del teatre*

SIMON. — Sí, senyor. Es un jove que necessita diners. Els seus negocis l'obliguen a emmanllevar-ne, i s'avindrà a tot lo que vós volgueu.

HARPAGON. — Però a vós us sembla, mestre Simon, que no hi ha cap perill? Sabeu el nom, els béns i la família d'aquest jove?

SIMON. — No; no puc dir-vos res concretament. La casualitat ha fet que l dirigisin a mi. Us podreu informar de tot per ell mateix. La persona que me l'ha recomanat ha dit que tindreu una gran satisfacció quan el coneixereu. Tot lo que puc dir-vos es que la seva família es molt rica, que no té mare, i que s compromet, si ho voleu vós, a que l seu pare mori abans de vuit mesos.

HARPAGON. — Això ja es alguna cosa. La caritat, mestre Simon, ens obliga a ser-

vir a les persones, quan podem fer-ho.

SIMON. — Això s'entén.

ALEIX (*baix, an en Cleant, regoneixent mestre Simon*). — Què vol dir això? Mestre Simon parla amb el vostre pare!

CLEANT (*baix, a l'Aleix*). — Li hauran dit qui soc jo? Has estat tu, qui m'ha trait?

SIMON (*an en Cleant i l'Aleix*). — Hola! Aneu molt depressa! Qui us ho ha dit que era aquí? (*A l'Harpagon*.) No he sigut pas jo qui ls ha dit el vostre nom i ont vivieu. Però, me sembla que no es cap mal: són persones discretes, i aquí poden exposar el seu objecte.

HARPAGON. — Com?

SIMON (*indicant en Cleant*). — El senyor es la persona que vol emmanllevar-vos les quinze mil lliures de que us he parlat.

HARPAGON. — Tu! Ah, pillet! Tu descendeixes an aquests actes?

CLEANT. — I vós, pare, us dediqueu an aquestes odioses accions?

(*Mestre Simon fuig i l'Aleix s'amaga.*)

ESCENA III

L'HARPAGON I EN CLEANT

HARPAGON. — Ets tu qui vol arruinar-se fent emmanlleus tant condemnats?

CLEANT. — Sou vós qui procura enriquir-se amb usures tant criminals?

HARPAGON. — Encara goses presentar-te al meu davant després d'això?

CLEANT. — Encara goseu presentar-vos en public, després d'això?

HARPAGON. — Diga-m : ¿no te n dones vergonya de fer aquestes disbauixes, d'embrancar-te en gastos tant espantosos i de dissipar ignominiosament la fortuna que ls teus pares han recullit a força de tantes suades?

CLEANT. — ¿No us cau la cara de vergonya de deshonrar el vostre bon nom amb els negocis que feu; de sacrificar gloria i reputació al desig insaciable d'acumular diners i més diners, i de recórrer, tractant-se d'interessos, a les més infames subtilitats que hagin pogut inventar els més celebres usurers?

HARPAGON. — Vés-ten del meu davant, murri, més que murri! Vés-ten del meu davant!

CLEANT. — Digueu : ¿qui es més criminal : el qui emmanlleua diners que necessita, o el qui roba diners no havent-los de menester?

HARPAGON. — Vés-ten, te dic! No m'escal-fis les orelles! (*Sol.*) No m sap greu lo que ha passat, perquè m'es un avís per que vigili ara més que mai totes les seves accions.

ESCENA IV

LA FROSINA I L'HARPAGON

FROSINA. — Senyor...

HARPAGON. — Espereu-vos un moment, que torno desseguida. (*Apart.*) Es qüestió de donar un cop-d'ull als diners.

ESCENA V

L'ALEIX I LA FROSINA

ALEIX (*sense veure la Frosina*). — En bona fe que l'aventura es graciosa! Cal que tingui en algun lloc un gran magatzem d'andromines, perquè nosaltres no coneixem re de lo citat en la llista que tenim.

FROSINA. — Hola! Ets tu, simpatic Aleix? Com es que ns trobem plegats?

ALEIX. — Ah! Ets tu, Frosina? Què hi véns a fer, aquí?

FROSINA. — Lo que faig per tot arreu : negociets, ser servicial a les persones, i aprofitar-me de la mellor manera possible de les habilitats que jo pugui tenir. Ja saps tu que s necessita molta habilitat per viure en aquest món, i que a les persones com jo l cel no ha concedit altres rendes que l'intriga i la manya.

ALEIX. — Que tens algun negoci am l'amo de la casa?

FROSINA. — Sí : li porto un negociet, pel quale spero que seré recompensada.

ALEIX. — Per ell? Ah! Cregues que seras molt habilidosa si consegueixes treure-n re. T'aviso que ls diners, aquí dintre, van molt cars.

FROSINA. — Hi ha certs serveis que toquen el cor meravellosament.

ALEIX. — Sóc el vostre servidor. Tu encara no coneixes el senyor Harpagon. De les persones humanes es la menos humana; de tots els mortals, el mortal més crudel i més avariós. No hi ha cap servei, per molt que ell l'agraeixi, que sigui capaç de fer-li obrir les mans. De paraula, moltes alabances, moltes consideracions, molt afecte, i tanta amistat com volgueu; però de diners, no n'hi ha de fets. No he vist re més arid ni aixut que les seves recompenses i les seves postures. «Donar» es una paraula que li fa tant horror, que no diu mai «us dono l bon dia», sinó «us deixo l bon dia».

FROSINA. — Déu meu! Ja sé l'art de munyir les persones. Tinc el secret de commoure la seva tendresa, de pessigollejar els seus cors, de trobar els indrets que tenen més sensibles.

ALEIX. — En ell es temps perdut. No tinguis por que consegueixis commoure-l,

tractant-se de diners. Es molt agarrat, però d'una manera desesperadora. Encara que vegi que reventes, quedarà tant tranquil. En una paraula : s'estima més els diners que la reputació, que l'honor i que la virtut. Quan veu un que demana, li agafen convulsions; es ferir-lo pel seu cantó mortal; es partir-li l cor; es arrancar-li les entranyes; i si... Ja torna. Men vaig.

ESCENA VI

L'HARPAGON I LA FROSINA

HARPAGON (*baix*). — Tot va com una seda.

(*Alt.*) I bé! Què hi ha de nou, Frosina?

FROSINA. — Ah, Déu meu! Sabeu que esteu molt bo?

HARPAGON. — Qui, jo?

FROSINA. — Mai us havia vist una cara tant fresca i tant guapa.

HARPAGON. — Vols dir?

FROSINA. — Però si mai heu sigut tant jove com ara! Veig persones de vinticinc anys que estan més envellides que vós.

HARPAGON. — I, no obstant, Frosina, en tinc seixanta de fets.

FROSINA. — I què són seixanta anys? Si s'es a la flor de l'edat! Ara entreu a la bona epoca de l'home.

HARPAGON. — Es veritat, Però m sembla que no vindria malament que tingués una vintena d'anys menos.

FROSINA. — Cah, home, cah! Vós no n teniu necessitat d'això. Sou de tant bona fusta que viureu fins als cent anys.

HARPAGON. — Vols dir?

FROSINA. — Segurament. En teniu tot l'aspecte. Veiam. No us mogueu. Vaia! Entre ls dos ulls hi teniu una senyal que indica que tindreu la vida llarga.

HARPAGON. — Que hi entens, tu, en això?

FROSINA. — Ja ho crec! Veiam : ensenyeu-me la mà. Ah! Déu meu! Quina ratlla de vida!

HARPAGON. — Què?

FROSINA. — Que no veieu fins on va, aquesta ratlla?

HARPAGON. — I bé! Què vol dir això?

FROSINA. — Com! Què deia jo, cent anys! Vós passareu dels cent vint.

HARPAGON. — Vols dir?

FROSINA. — Ja us dic jo que caldrà que us matin! Veureu enterrar els vostres fills i els vostres néts.

HARPAGON. — Mellor. Com va l nostre negoci?

FROSINA. — No cal preguntar-ho. Que per ventura no he sortit am la meva en tot lo que m'he ficat? Tinc, sobre tot pels casaments, un talent meravellós. No hi ha parella en el món que en poc temps

no trobi el medi d'ajuntar. Jo crec, si m'ho posés al cap, que casaria al Gran Turc amb la Republica de Venecia. En aquest negoci no hi havia grans dificultats. Com que vaig sovint a casa d'elles, els he parlat de vós a l'una i a l'altra, i he dit a la mare l'intenció que duu respecte a la Mariagna, com a resultat de veure-la pel carrer i a la finestra prenent la fresca.

HARPAGON. — I què ha contestat?

FROSINA. — Ha rebut amb alegria la proposició. Quan li he dit que vós desitjaveu molt que la seva filla assistís aquesta tarde a l'acte de firmar els capitols matrimonials de la vostra, ha consentit desseguida i me l'ha confiada a mi.

HARPAGON. — Com que m veig obligat, Frosina, a donar un sopar al senyor Anselm, m'agradarà molt que ella hi assisteixi.

FROSINA. — Teniu raó. Ella, en havent dinat, visitarà la vostra filla, i després, tot esperant l'hora de sopar, donarà un tom per la fira.

HARPAGON. — Podran anar-sen plegades en el meu carruatge, que ls deixaré.

FROSINA. — Molt ben pensat.

HARPAGON. — I escolta, Frosina : que has parlat a la mare del dot que pot donar a la filla? Li has dit que s'ajudi un xic, que faci un esforç, que s prepari per una

ocasió com aquesta? Perquè encara no ha arribat el temps de casar-se amb una noia que no tingui una mica de dot.

FROSINA. — Què dieu! Es una noia que us portarà un dot de dotze mil lliures de renda.

HARPAGON (*sorprès*). — Dotze mil lliures de renda?

FROSINA. — Sí. Primerament, ha sigut criada i educada en una gran economia; està acostumada a alimentar-se am verdures, llet, formatge i pomes, i, per consegüent, no exigirà ni taula ben servida, ni menjars exquisits, ni lleminedures tot l'any, ni altres delicadeses que voldria qualsevolga altra dòna; i tot això representa ben bé un estalvi de tres mil francs l'any. A més d'això, es molt endreçada i senzilla, i no li agraden els vestits luxosos, ni les joies còstoses, ni ls mobles sumptuosos, com a moltes del seu braç; i això bé val més de quatre mil lliures l'any. A més, té horror an el jòc, lo que es poc comú en les dònes d'avui dia. Jo n sé una del meu barri que aquest any ha perdut vint mil francs jugant a trenta i quaranta. Però, prenem-ne no més que la quarta part : cinc mil francs pel jòc a l'any, i quatre mil per vestits i joies, fan nou mil lliures; i mil escuts que posarem pel menjar, ¿no suma tot ple-

gat, a l'any, dotze mil francs justos?
HARPAGON. — Sí, no està mal; però aquest compte s basa en suposicions.

FROSINA. — Perdoneu. ¿Vós teniu per suposicions aportar com a dot, en el matrimoni, una gran sobrietat, l'herència d'un gran amor a la senzillesa en el vestir, i l'adquisició d'una gran quantitat d'odi an el jòc?

HARPAGON. — Es una burla l voler fer-me l seu dot am tots els gastos que no farà. No acusaré pas rebut de lo que no cobri; i cal que cobri alguna cosa.

FROSINA. — Déu meu! Bé prou que cobrareu! Elles m'han parlat d'un cert país ont hi tenen propietats, de les quals vós ne sereu l'amo.

HARPAGON. — Caldrà veure-ho, això! Però, Frosina, encara hi ha una cosa que m'inquieta. La noia es jove, com tu veus; i generalment les persones joves no estimen més que ls seus semblants i busquen la seva companyia. Tinc por que un home de la meva edat no sigui del seu gust i que això produeixi a casa meva alguns disgustets que m desagradarien.

FROSINA. — Ah! Que la coneixeu poc! Aquesta es una particularitat que m descuidava de dir-vos. Té un odi espantós a tots els joves, i no més li agraden els vells.

HARPAGON. — An ella!

FROSINA. — Sí, an ella. Voldria que l'hagues-siu sentit parlar fa poc. No pot veure a cap jove, i no podeu figurar-vos lo contenta que està quan veu un vell am barba majestuosa. Com més vells són, més li agraden. Vos adverteixo que no tracteu de semblar més jove de lo que sou, perquè per agradar an ella s'ha de tenir al menos seixanta anys. Encara no fa quatre mesos que, estant a punt de casar-se, va desfer el casament al veure que l seü promès no més tenia cinquanta sis anys i no va posar-se ulleres per firmar els capitols matrimonials.

HARPAGON. — Per això, no més?

FROSINA. — Sí. Diu que n té poc am cinquanta sis anys, i que no més li agraden els nassos que porten ulleres.

HARPAGON. — A la veritat, me dius una cosa que m ve de nou.

FROSINA. — Oh! I encara hi ha més. En la seva cambra hi té alguns quadros i algunes estampes; però, que us penseu que són Adonis, Cefals, Paris i Apol·lons? No : són les imatges de Saturn, del rei Priam, del vell Nestor i del bon pare Anchis damunt de les espatlles del seu fill.

HARPAGON. — Això es admirable! Vet-aquí una cosa que no hauria pensat mai! Estic molt content de saber que ella es així. En efecte, si jo hagués sigut dòna, tampoc m'haurien agradat els joves.

FROSINA. — Ho crec ben bé; perquè, qui pot estimar-los, aquests jovenets perfumats? Són uns mocosos i uns presumits que no pensen més que en lluir la seva pell! Jo voldria que m diguessin quin atractiu tenen.

HARPAGON. — No ho comprenc pas. No sé com hi ha dones que ls estimen tant.

FROSINA. — Es precis ser boja rematada. Es de sentit comú estimar la joventut? Són homes aquests joves rossets? No sé com se poden trobar agradables aquesta mena de tipos.

HARPAGON. — Es lo que dic sempre. Amb el seu posat de nyicris, amb els seus quatre pèls de barba de gat, amb les seves perruques d'estopa, les seves calces caigudes i tots despitregats...

FROSINA. — Molt bé. Molt ben dit! Quina patxoca que feu! Un hom se complau contemplant-vos! Es així com s'ha d'anar vestit per agradar!

HARPAGON. — Trobes que faig goig?

FROSINA. — Esteu encantador! Podrieu fer-vos fer el retrat. Gireu-vos un xic, si us plau. No s pot demanar més! Veiam: camineu una mica. Quin còs més ben tallat, airós i sense arrugues! No marca cap xacra!

HARPAGON. — Gracies a Déu, no n tinc de grosses : no més hi ha la fluxió que m'agafa de quan en quan.

FROSINA. — Això no es re! No us escau mal, la vostra fluxió, i quan tussiu encara feu gracia!

HARPAGON. — Diga-m : encara no m'ha vist la Mariagna? No s'ha adonat de mi, quan passo?

FROSINA. — No; però havem parlat molt de vós. Li he fet la descripció de la vostra persona, i no m'he descuidat d'alabar-vos i de dir-li lo avantatjós que li serà tenir-vos per marit.

HARPAGON. — Has fet molt bé. Gracies.

FROSINA. — Ah! Voldria fer-vos una petita demanda : tinc un plet, que estic a punt de perdre per falta de diners. (*L'Harpagon se posa seriós.*) Vós podrieu facilitar que jo guanyés, si fossiu un xic amable am mi... No podeu figurar-vos l'alegria que ella tindrà al veure-us. (*L'Harpagon pren un aire jovial.*) Ah! Com li agrada-reu! El vostre collet a l'antiga li farà un efecte admirable! Però lo que li agradarà més serà veure que porteu les calces apuntades al perpunt amb agulles. Això es lo que l'enamorarà més de vós. Un promès amb agulles serà per ella un atractiu meravellós.

HARPAGON. — Es cert. Estic molt content de lo que m dius.

FROSINA. — Veritablement, senyor Harpagon, aquest plet té per mi una gran importancia. (*L'Harpagon torna a po-*

sar-se seriós.) Estic arruinada si l perdo. Una petita ajuda m posaria a to... M'hauria agradat que haguessiu vist l'alegria am que m'escoltava quan li parlava de vós. (*L'Harpagon pren un aire jovial.*) El goig esclatava en els seus ulls al sentir contar les vostres qualitats. En fi, l'he deixada desitjant que l casament se celebri lo més aviat possible.

HARPAGON. — M'has fet un gran favor, Frosina, i et confesso que estic molt, però molt agrait.

FROSINA. — Us prego, senyor Harpagon, que m'ajudeu en la situació en que m trobo. (*L'Harpagon torna a posar-se seriós.*) Sortiré d'un compromís, i us en estaré eternalment agraïda.

HARPAGON. — Adéu. Men vaig a escriure algunes cartes.

FROSINA. — Us asseguro, senyor Harpagon, que m treurieu d'una situació molt apurada.

HARPAGON. — Donaré ordre de que la meva carroça estigui a punt per portar-vos a la fira.

FROSINA. — No us importunaria si no m'hi veié obligada per la necessitat.

HARPAGON. — Ja procuraré que s pugui sopar d'hora a fi de que no us faci mal.

FROSINA. — No refuseu ajudar-me en aquesta ocasió! No us podeu figurar el favor que...

HARPAGON. — Men vaig. Sento que m criden. Fins a després.

FROSINA (*sola*). — Dimoni d'home! Maleit sigal! Aquest ronyós ha resistit tots els meus atacs! Però no m dono per vençuda. En tot cas, encara queden els altres, que estic segura que m recompensaran bé.

TELÓ

ACTE TERCER

ESCENA I

L'HARPAGON, EN CLEANT, L'ELISA, EN VALERI, LA SENYORA CLAUDIA, *amb una escombra*; MESTRE JAUME, EN RAMON I EN PERE.

HARPAGON. — Vaja, veniu tots aquí, que us donaré ordres per després i us diré lo que ha de fer cada hu. Acosteu-vos, Claudia : comencem per vós. Bé : ja veig que porteu les armes a la mà. Quedeu encarregada de netejar-ho tot. Sobre tot procureu no fregar massa fort els mobles, perquè s gasten. Ademés, mentres duri l sopar, vigileu les ampolles, perquè si sen fa cap de fonedija o s trenca alguna cosa, en sereu responsable i us ho descomptaré de la mesada.

JAUME (*apart*). — Castic polític!

HARPAGON (*a la senyora Claudia*). — Ja us en podeu anar.

ESCENA II

L'HARPAGON, EN CLEANT, L'ELISA, EN VALERI, MESTRE JAUME, EN RAMON I EN PERE.

HARPAGON.—Tu, Ramon, i tu, Pere, quedeu encarregats de rentar les copes i de servir la beguda, però solament quan tinguin set i no com fan alguns criats impertinents que provoquen als convidats invitant-los a beure quan no hi pensen. Espereu que us ho demanin més d'una vegada, i recordeu-vos sempre de portar força aigua.

JAUME (*apart*). — Es clar : el vi pur sen puja al cap.

PERE. — Que ns treurem la brusa?

HARPAGON. — Sí, quan veureu que vénen els convidats. Procureu no embrutar-vos els vestits.

RAMON. — Ja deveu recordar que un dels davants del meu perpunt està tacat d'oli del llum.

PERE. — I jo tinc les calces estripades del darrera, i sem veu, am perdó sigui dit...

HARPAGON (*an en Pere*). — Prou! Us arram-

beu a la paret i presenteu la cara a tothom. (*An en Ramon, ensenyant-li com ha de col·locar l barret davant del seu perpunt pera tapar la taca d'oli.*) I, tu, posa el barret així, quan serveixis.

ESCENA III

L'HARPAGON, EN CLEANT. L'ELISA,
EN VALERI I MESTRE JAUME

HARPAGON. — Tu, Elisa, vigilaras lo que sobri i procuraras que no s faci malver res, que aquesta es l'obligació de les noies. Al mateix temps prepara-t a rebre com cal a la que ha de ser la meva esposa, que vindrà a visitar-te i se t'endurà a la fira. Ho téns entès, lo que t dic?

ELISA. — Sí, senyor.

ESCENA IV

L'HARPAGON; EN CLEANT, EN VALERI
I MESTRE JAUME

HARPAGON. — I tu, senyoret, a qui tinc la bondat de perdonar l'història de fa poca estona, procura també no fer-li mala cara.

CLEANT. — Jo, mala cara? I per quin motiu?

HARPAGON. — Déu meu! Prou sé l procedir dels fills qual pare s casa de nou, i am quins ulls acostumen mirar a la que sen diu madrastra. Però si vols que no m recordi més de la teva darrera calaverada, te recomano sobre tot que facis bona cara an aquesta persona i que l'acullis de la mellor manera possible.

CLEANT. — Parlant-vos am franquesa, pare, no us puc dir que m'agradi que ella m sigui madrastra : mentiria si ho digués. Ara, en quant a rebre-la bé i fer-li bona cara, us prometo que compliré puntualment els vostres desitjos.

HARPAGON. — Procura fer-ho així, doncs.

CLEANT. — Ja veureu com no us queixareu de mi.

HARPAGON. — Obraras santament.

ESCENA V

L'HARPAGON, EN VALERI I MESTRE JAUME

HARPAGON. — Vina, Valeri : ajuda-m en això. Veiam : acosteu-vos, mestre Jaume : a vós us he deixat per l'ultim.

JAUME. — Es al vostre cotxer o al vostre cuiner que voleu parlar? Perquè sóc l'una cosa i l'altra.

HARPAGON. — Es a tots dos.

JAUME. — Però, a qui dels dos, de primer?

HARPAGON. — Al cuiner.

JAUME. — Espereu-vos, doncs, si us plau.
(*Mestre Jaume s treu la casaca de cotxer i queda vestit de cuiner.*)

HARPAGON. — Quina mena de cerimonia es aquesta?

JAUME. — Ara ja podeu dir.

HARPAGON. — Avui tinc compromís de donar un sopar.

JAUME (*apart*). — Gran meravella!

HARPAGON. — Digueu-me : ens-e servireu un bon menjar?

JAUME. — Prou, si m doneu diners.

HARPAGON. — Que dimoni! Sempre diners! Sembla que no sapiguen dir altra cosa: diners! diners! diners! Ah! No tenen altra paraula a la boca : diners! Sempre parlar de diners! Vet-aquí l seu cavall de batalla : diners!

VALERI. — Mai he sentit una resposta més impertinent. Vaia una gracia fer un bon menjar am molts diners! Es la cosa més senzilla del món, i no hi ha ningú, per apocat que sigui, que no ho faci. Però, l'habilitat d'un home consisteix en fer un bon menjar am pocs diners.

JAUME. — Un bon menjar am pocs diners?

VALERI. — Sí.

JAUME (*an en Valeri*). — En bona fe, senyor administrador, ja ns ensenyareu aquest secret i agafareu el meu ofici de cui-

ner, ja que aquí voleu ser el factotum.
 HARPAGON. — Calleu. Què es lo que necessitarem?

JAUME. — Veieu el senyor administrador, que diu que us farà un bon menjar per pocs diners.

HARPAGON. — Contesteu-me a lo que us pregunto!

JAUME. — Quantes persones sereu a taula?

HARPAGON. — Serem vuit o dèu; però comptem-ne no més vuit. Quan hi ha menjar per vuit, també n'hi ha per dèu.

VALERI. — Es clar que sí!

JAUME. — Doncs, bé : se necessitaran quatre bons potatges i cinc plats... Potatges... Entrants...

HARPAGON. — Què dius ara! N'hi ha per obsequiar a tota una població!

JAUME. — Rost...

HARPAGON (*tapant am la mà la boca de mestre Jaume*). — Calla, traïdor, que t menges tota la meva fortuna!

JAUME. — Entremesos...

HARPAGON (*tapant altra vegada am la mà la boca de mestre Jaume*). — Encara més!

VALERI (*a mestre Jaume*). — Que teniu ganes de que reventi tot-hom? Que per ventura el senyor ha invitat la gent per assassinar-la a força de menjar? Llegiu un xic «Els preceptes de la salut» i pregunteu als metges si hi ha res més perjudicial per l'home que l menjar massa.

HARPAGON. — Téns raó.

VALERI. — Tingueu entès, mestre Jaume, vós i els vostres confreres, que una taula massa plena de vianda es un trenca-colls, i que, per mostrar-se amic dels que s'invita, cal que la sobrietat regni en els àpats que s donen, i que, segons el dir d'un autor antic, «Cal menjar per viure, i no viure per menjar».

HARPAGON. — Ah! Que ben dit! Acosta-t, que vui abraçar-te per aquestes paraules. Es la maxima més bonica que he sentit en ma vida : «Cal viure per menjar, i no menjar per vi...» No, no es pas això. Com ho dius?

VALERI. — Que «cal menjar per viure, i no viure per menjar».

HARPAGON (*a mestre Jaume*). — Sí. Ho sents? (*An en Valeri.*) Qui es el gran home que ha dit això?

VALERI. — No m recorda, ara, el seu nom.

HARPAGON. — Recorda-t d'escriure-m aquestes paraules. Vui fer-les gravar, en lletres d'or, damunt de l'escalfa-panxes.

VALERI. — No men descuidaré. Pel vostre sopar, deixeu-me fer a mi, que ho arreglaré tot com cal.

HARPAGON. — Tu mateix.

JAUME. — Millor. Fòra mals-de-cap.

HARPAGON (*an en Valeri*). — Busca viandes d'aquelles que, menjant-ne poc, atipen molt... alguna llegum grassa... carn am castanyes...

VALERI. — Estigueu descançat.

HARPAGON. — Ara, mestre Jaume, s'ha de netejar la meva carroça.

JAUME. — Espereu-vos. Això va dirigit an el cotxer. (*Mestre Jaume s posa la casaca.*) Dèieu que...?

HARPAGON. — Que s'ha de netejar la meva carroça i tenir els cavalls a punt de dur a la fira...

JAUME. — Els vostres cavalls! En bona fe que no estan pas en estat de caminar. No us diré que estiguin sobre l jaç, perquè les pobres besties no n tenen, i això seria murmurar; però vós els feu observar uns dejunis tant rigorosos, que els pobres no són més que ombres de cavalls.

HARPAGON. — Ja n'estan de malalts, ja! Si no fan re!

JAUME. — I perquè no fan re no han de menjar? Més els valdria, als pobres animals, treballar molt i menjar força. Me trenca el cor veure-ls tant decandits; perquè, vaja, mels estimo, els meus cavalls, i al veure-ls sofrir me sembla que sóc jo qui pateixo. Cada dia m trec el menjar de la boca per ells. Es ser massa crudel no tenir pietat del proxim.

HARPAGON. — No ls serà pas gaire pesat anar fins a la fira.

JAUME. — Cah, no, senyor; no m veig am cor de menar-los, i seria consciencia que

els xurriaqués en l'estat en que estan.
¿Com voleu que arroceguin una carroça,
si no poden arrocegar-se ells mateixos?

VALERI. — Senyor, ja miraré de que l veí
Picard s'encarregui de menar-los. Mestre
Jaume haurà d'enllestir el sopar.

JAUME. — Millor. Més m'estimo que morin
a mans d'un altre que no a les meves.

VALERI. — Veig que l senyor Jaume s posa
a la raó...

JAUME. — El senyor administrador fa tot
lo que ha de fer.

HARPAGON. — Que hi hagi pau!

JAUME. — Senyor, no puc sofrir els adula-
dors... Veig que tot lo que ell fa, que les
seves continuades fiscalisacions del pa,
del vi, de la llenya, de la sal i de les
candeles, no es més que per afalagar-vos
i fer-se ben veure. M'enrabia, això; i
estic enfadat de sentir cada dia lo que s
diu de vós; perquè, a pesar de tot, us
porto afecte : després dels cavalls, sou
la persona que més aprecio.

HARPAGON. — Podria saber, mestre Jaume,
lo que s diu de mi?

JAUME. — Sí, senyor, si estés segur que
això no us havia d'enfadar.

HARPAGON. — No, de cap manera.

JAUME. — Perdoneu. Estic segur que sí.

HARPAGON. — No tingueu por; al contrari,
es fer-me un plaer. M'agradarà molt
saber lo que diuen de mi.

JAUME. — Ja que ho voleu, us diré am tota franquesa que per tot arreu se burlen de vós i que tot-hom ens tira indirectes i conta histories de la vostra tacanyeria. L'un diu que feu imprimir calendaris especials en els quals feu doblar les quatre tempores i els dies de vigilia a fi d'aprofitar-vos dels dejunis que feu fer an els que estan a les vostres ordres; l'altre, que sempre teniu a punt queixes dels vostres criats per quan s'acosta l temps de les propines, o per quan algun sen va del vostre servei, tenir un motiu per no donar-los re; un altre compta que una vegada va fer citar a un gat d'un veí vostre per haver-se menjat un bocí de cuixa de moltó; un altre, que us van sorprendre una nit quan venieu de robar la civada pels vostres cavalls, i que l cotxer que tenieu abans va donar-vos, a les fosques, no sé quants cops de bastó, lo que vós us porteu callat. En fi, voleu que us ho digui? No s pot anar enlloc que no se senti parlar de vós en tots sentits. Sou la conversa i la riota de tot-hom, i mai parlen de vós que no diguin que sou un avar, un ronyós, un miserable, un usurer.

HARPAGON (*pegant a mestre Jaume*). — Sou un bestia, un pillet, un covart i un poca-vergonya!

JAUME. — Ho veieu? No ho havia enda-

vinat? No m'heu volgut creure. Ja us havia dit que us faria enfadar si us deia la veritat.

HARPAGON. — Apreneu de parlar!

ESCENA VI

EN VALERI I MESTRE JAUME

VALERI (*rient*). — Am lo que veig, mestre Jaume, paguen malament la vostra franquesa.

JAUME. — Vatúa! Senyor vingut de nou, no us dongueu importancia, que no us està bé. Rieu dels vostres cops de bastó, quan us en donguin, i no rieu dels meus.

VALERI. — Ah! Mestre Jaume, us prego que no us enfadeu.

JAUME (*apart*). — Sembla que fila dret. Faré l valent, i, si es prou ximplet per teme-m, l'escalfaré una mica. (*En veu alta.*) Tingueu entès, senyor rialla, que jo no ric; i si m puja la mosca al nas us faré riure d'una altra manera. (*Mestre Jaume empeny an en Valeri, amenaçant-lo, fins al fons del teatre.*)

VALERI. — Ei! Home, no empenyeu!

JAUME. — Com, que no empenyi? No m dóna la gana!

VALERI. — Dispenseu.

JAUME. — Sou'un impertinent!

VALERI. — Mestre Jaume!

JAUME. — No hi ha mestre Jaume que valgui! Si agafo un bastó, us-e les mesuraré de valent!

VALERI. — Com? Un bastó? (*En Valeri fa recular an el mestre Jaume.*)

JAUME. — Ei! No parlo pas d'això!

VALERI. — Que no sabeu, senyor presumit, que sóc capaç de bastonejar-vos?

JAUME. — No n dubto pas.

VALERI. — I que no sou, al cap i a la fi, res més que un trist cuiner?

JAUME. — Ja ho sé.

VALERI. — I que vós encara no m coneixeu?

JAUME. — Perdoneu.

VALERI. — Dieu que voleu pegar-me?

JAUME. — Ho deia de broma.

VALERI. — Doncs, jo no n vui de bromes. (*Bastonejant a mestre Jaume.*) Sou un mal bromista!

JAUME (*sol*). — Malehida sinceritat! Es un mal ofici. D'avui endavant no la vui dir més la veritat. Passi que l'amo m pegui : hi té algun dret; però que ho faci l senyor administrador... Men venjaré, si puc.

ESCENA VII

LA MARIAGNA, LA FROSINA I MESTRE JAUME

FROSINA. — Mestre Jaume : sabeu si l senyor Harpagon es a casa?

JAUME. — Sí, hi es : massa que ho sé.

FROSINA. — Feu el favor de dir-li, doncs, que nosaltres som aquí.

ESCENA VIII

LA MARIAGNA I LA FROSINA

MARIAGNA. — Ah! Estic inquieta, Frosina. I, si haig de dir lo que sento, temo aquesta entrevista.

FROSINA. — Però, per què? Per quin motiu esteu inquieta?

MARIAGNA. — Pobra de mi! I m'ho pregunteu? ¿No us figureu les inquietuts d'una persona que està a punt de veure l suplici a que volen condemnar-la?

FROSINA. — Ja veig bé prou que, per morir agradablement, no es l'Harpagon el suplici que vós voldrieu; i conec en la vostra mirada que penseu en el jove ros de que m'heu parlat.

MARIAGNA. — Sí. Es una cosa que no puc negar, Frosina. Les visites respectuoses

que ns ha fet han produït, us ho confesso, algun efecte en la meva ànima.

FROSINA. — Però, heu pogut saber qui es?

MARIAGNA. — No, no sé qui es; però sé que s'ha de fer estimar. Si poguéssiu escullir, el pendria primer que un altre. Ell contribueix no poc a fer-me trobar un torment espantós en el marit que volen donar-me.

FROSINA. — Déu meu! Tots aquests rossets són agradables i complimentosos i saben presentar-se; però la majoria són pobres com les rates. Per vós es millor que prengueu un marit vell que sigui ric. És veritat que ls sentits no poden satisfer-se fent-ho així, i que amb un espòs semblant se passen alguns disgustets; però això no pot ser de durada : la seva mort farà que aviat pogueu tenir un altre marit més amable i a completa satisfacció.

MARIAGNA. — Déu meu! És una trista cosa, Frosina, que, per ser feliça, s'hagi de desitjar o esperar la mort d'algú. I la mort no ajuda sempre ls nostres projectes.

FROSINA. — Que us en burleu? No us hi caseu sinó amb la condició de deixar-vos viuda desseguida : això ha de constar en un dels capitols matrimonials. Seria una impertinència que no morís al cap de tres mesos. Ara ve.

MARIAGNA. — Ai, Frosina, quina figura!

ESCENA IX

L'HARPAGON, LA MARIAGNA I LA FROSINA

HARPAGON (*a la Mariagna*). — Simpatica Mariagna, no us ofengueu si vinc a trobar-vos portant ulleres. Ja sé que ls vostres atractius fereixen els ulls, són massa visibles per sí sols, i que no hi ha necessitat de posar-se ulleres per adonar-sen; però an els astres sels observa amb ulleres, i jo mantinc i garanteixo que vós sou un astre, però l'astre més hermós que hi ha en la regió dels astres... Frosina, veig que no contesta, i em sembla que no experimenta cap alegria veient-me.

FROSINA (*a l'Harpagon*). — Es que encara li dura la sorpresa. Ademés, les noies sempre s donen vergonya de ser les primeres en demostrar els seus sentiments.

HARPAGON (*a la Frosina*). — Téns raó. (*A la Mariagna.*) Nena adorable, ara ve la meva filla a saludar-vos.

ESCENA X

L'HARPAGON, L'ELISA, LA MARIAGNA
I LA FROSINA

MARIAGNA. — Tant mateix, senyora, he tardat massa en fer-vos una visita.

ELISA. — Senyora, vós heu fet lo que jo havia de fer, i era a mi que m tocava ser la primera.

HARPAGON. — Veieu? Es tot una dòna. Mala herba sempre creix.

MARIAGNA (*en veu baixa, a la Frosina*). — Quin home més grosser!

HARPAGON (*a la Frosina*). — Què diu, la senyora?

FROSINA. — Que us troba admirable.

HARPAGON. — Es massa l'honor que m feu, adorable Mariagna.

MARIAGNA (*apart*). — Que es animal!

HARPAGON. — Estic molt reconegut dels vostres sentiments.

MARIAGNA (*apart*). — No puc soportar-ho més!

ESCENA XI

L'HARPAGON, LA MARIAGNA, L'ELISA, EN
CLEANT, EN VALERI, LA FROSINA I EN
RAMON.

HARPAGON. — Ara ve també l meu fill a saludar-vos.

MARIAGNA (*en veu baixa, a la Frosina*). — Ah, Frosina! Quina troballa! Justament es el mateix de qui t'he parlat.

FROSINA (*a la Mariagna*). — L'aventura es meravellosa!

HARPAGON. — Veig que us sorprèn que

tinga fills tant grans; però no trigaré gaire a desfer-men.

CLEANT (a la Mariagna). — Senyora, a dir-vos la veritat, no m'esperava aquesta aventura. No m'ha sorprès poc el meu pare quan m'ha dit l'intenció que portava!

MARIAGNA. — Jo puc dir la mateixa cosa: es una troballa imprevista que m'ha sorprès tant com a vós, perquè no estava preparada per una semblant aventura.

CLEANT. — Es veritat, senyora, que l meu pare no pot escullir millor, i que m dóna goig de debò l'honor de veure-us. Això no vol dir que jo arribi fins al punt d'alegrar-me del proposit que pogueu tenir de ser la meva madrastra. Us confesso que es un compliment massa dificil per mi. Es un titol que no us desitjo pas, i dispenseu que us ho digui. An algú li semblaran brutals aquestes paraules; però estic segur que vós les pendreu com s'han de pendre. Ja comprendreu, senyora, que aquest matrimoni no m pot agradar gens, perquè, sent qui sóc, va contra ls meus interessos. Amb el permís del meu pare us diré que, si la cosa depengués de mi, aquest casament no s faria.

HARPAGON. — Quin compliment més impertinent! Quines coses de dir-li!

MARIAGNA. — Per la meva part tinc de

manifestar-vos que m trobo en el mateix cas, i que si a vós no us agradaria que jo us fos madrastra, a mi no m plauria gens que fossiu fillastre meu. Us prego que no cregueu que sigui jo qui tracta de donar-vos aquesta inquietut. Me sabia molt greu desplaure-us; i, si força major no m'hi obliga, us dono paraula de que no consentiré l matrimoni que tant us disgusta.

HARPAGON. — Ella té raó : a un compliment bestia cal respondre en el mateix sentit. Espero que perdonareu, senyora, l'impertinencia del meu fill. Es un ximplet que encara no sap la conseqüència de les paraules que diu.

MARIAGNA. — Us asseguro que no m'ha ofès gens tot lo que m'ha dit. Al contrari, m'ha agradat conèixer els seus veritables sentiments. Li agraeixo la seva confessió, i no m'hauria complagut tant si s'hagués expressat d'altra manera.

HARPAGON. — Sou massa bondadosa de voler excusar les faltes del meu fill. El temps el farà més entenimentat, i ja veureu com canviarà de sentiments.

CLEANT. — No, no ho cregueu, pare : no canviaré; i insisteixo en que la senyora ho cregui així.

HARPAGON. — Ja veieu quina extravagancia! I continua insistint!

CLEANT. — Que voleu que traeixi l meu cor?

HARPAGON. — Ja hi tornes? Vols fer el favor de canviar de conversa?

CLEANT. — Està bé. Ja que voleu que parli d'altra manera : «Permeteu, senyora, que ocupi l lloc del meu pare i que us confessi que en el món no he vist re tant encisador com vós; que no concebeixo re que iguali la felicitat de ser-vos simpatic; i que l poder ser el vostre espòs es una gloria, una felicitat que jo preferiria a la sort dels prínceps més poderosos de la terra. Sí, senyora : la felicitat de posseir-vos es als meus ulls la més grossa de les fortunes. An això limito tota la meva ambició. No hi ha re que no siga capaç de fer per una conquesta tant preciosa, i els obstacles més poderosos...

HARPAGON (*interposant-se*). — A poc a poc, fill meu, si t plau.

CLEANT. — Es un compliment que faig per vós a la senyora.

HARPAGON. — Déu meu! Ja tinc llengua per explicar-me jo mateix i no necessito un procurador com tu. Vaja, acosta cadires.

FROSINA. — No : val més que anem a la fira, perquè com més aviat hi anirem, més aviat ne tornarem, i així tindran després més temps per parlar.

HARPAGON (*an en Ramon*). — Que enganxin, doncs, els cavalls a la carroça.

ESCENA XII

L'HARPAGON, LA MARIAGNA, L'ELISA,
EN CLEANT, EN VALERI I LA FROSINA

HARPAGON (*a la Mariagna*). — Us prego, senyora, que m dispenseu que no hagi pensat en oferir-vos una mica de refresc abans d'anar-vos-en...

CLEANT. — Ja me n'he cuidat jo : he fet portar, en nom vostre, algunes plates de mandarines, llimones dolces i confitures.

HARPAGON (*baix, an en Valeri*). — Valeri...

VALERI (*a l'Harpagon*). — S'ha tornat boig.

CLEANT (*a l'Harpagon*). — Que pot-ser trobeu que es poca cosa? Espero que la senyora tindrà la bondat d'excusar-nos.

MARIAGNA. — Es una cosa de la qual sen podia prescindir.

CLEANT. — ¿Heu vist mai, senyora, un diamant que brilli més que l que porta al dit el meu pare?

MARIAGNA. — Sí, es veritat : brilla molt.

CLEANT (*treient el diamant del dit del seu pare i donant-lo a la Mariagna*). — Cal que l vegeu d'aprop.

MARIAGNA. — Es molt bonic i brilla molt.

CLEANT (*posant-se al davant de la Mariagna, que vol tornar el diamant*). — No, senyora : està en massa bones mans. Es un present que us fa l meu pare,

HARPAGON. — Jo?

CLEANT. — ¿No es veritat, pare, que voleu que la senyora l guardi com a record?

HARPAGON (*baix, an el seu fill*). — Com!

CLEANT (*a la Mariagna*). — No caldria sinó! Me fa senyal de que us el faci acceptar.

MARIAGNA. — Oh! Jo no vui que...

CLEANT (*a la Mariagna*). — Que us en rieu? No té pas ganes de tornar-sel a quedar.

HARPAGON (*apart*). — Quina rabia!

MARIAGNA. — Això seria...

CLEANT (*impedint sempre a la Mariagna que torni l diamant*). — No, no, us dic : seria ofendre-l.

MARIAGNA. — No puc permetre...

CLEANT. — De cap manera!

HARPAGON. — Així t...!

CLEANT. — Veieu com s'enfada perquè l refuseu?

HARPAGON (*baix, an el seu fill*). — Ah, traidor!

CLEANT (*a la Mariagna*). — Ja veieu com se desespera.

HARPAGON (*baix, an el seu fill, amenaçant-lo*). — Butxí, més que butxí!

CLEANT. — Pare : no n tinc pas la culpa: faig tot lo que puc per obligar-la a que l'accepti; però ella s'hi oposa.

HARPAGON (*baix, al seu fill, fòra de sí*). — Poca vergonya!

CLEANT. — Vós sou la causa, senyora, de que l meu pare m renyi.

HARPAGON (*baix, an el seu fill, amb els mateixos accionats*). — Més que murri!

CLEANT (*a la Mariagna*). — El fareu caure malalt. Per favor, senyora, no l refuseu.

FROSINA (*a la Mariagna*). — Déu meu! Quants compliments! Quedeu-vos l'annell, ja que el senyor ho vol.

MARIAGNA (*a l'Harpagon*). — Per no fer-vos enfadar, ara mel quedo; però ja us el tornaré una altra ocasió.

ESCENA XIII

L'HARPAGON, LA MARIAGNA, L'ELISA, EN
CLEANT, EN VALERI, LA FROSINA I EN
RAMON.

RAMON. — Senyor, hi ha un home que desitja parlar-vos.

HARPAGON. — Diga-li que estic ocupat i que torni una altra hora.

RAMON. — Diu que us porta diners.

HARPAGON (*a la Mariagna*). — Ja m dispensareu. Torno desseguida.

ESCENA XIV

L'HARPAGON, LA MARIAGNA, L'ELISA, EN
CLEANT, EN VALERI, LA FROSINA I
L'ALEIX.

ALEIX (*corrent i fent caure a l'Harpagon*). —
Senyor...

HARPAGON. — Ah! Sóc mort!

CLEANT. — Què es això, pare? Que us heu
fet mal?

HARPAGON. — De segur que l traidor ha
rebut diners dels meus deutors per
fer-me trencar el coll.

VALERI (*a l'Harpagon*). — Això no serà re.

ALEIX (*a l'Harpagon*). — Senyor, perdoneu:
jo m creia fer bé anant depressa.

HARPAGON. — Què hi véns a fer aquí,
traidor?

ALEIX. — Venia a dir-vos que ls vostres dos
cavalls estan desferrats.

HARPAGON. — Que ls portin desseguida a
cal manescal.

CLEANT. — Tot esperant que ls ferrin, faré,
en nom vostre, els honors de la casa, i
acompanyaré la senyora al jardí, on
faré portar el refresc.

ESCENA XV

L'HARPAGON I EN VALERI

HARPAGON. — Valeri : vigila un xic tot això, i procura que sen gastis lo menos possible, perquè tornarem tot lo que sobri al confiter.

VALERI. — Deixeu-ho per mi.

HARPAGON (*sol*). — Oh fill impertinent!
Que tens ganes d'arruinar-me?

TELÓ

ACTE QUART

ESCENA I

EN CLEANT, LA MARIAGNA, L'ELISA
I LA FROSINA

CLEANT. — Entrem aquí, que estarem molt millor. No hi ha ningú que ns escolti i podrem parlar am tota llibertat.

ELISA. — Sí, senyora; el meu germà m'ha confessat la passió que sent per vós, i sé ls disgustos i les quimeres que això causa. Us asseguro que m'interessa molt la vostra aventura.

MARIAGNA. — Es un bon consol veure una persona com vós interessar-se per mi. Espero que m guardareu sempre aquesta generosa amistat, prou capaç d'endolcir-me les crudeltats de la fortuna.

FROSINA. — Ja sou ben desgraciats l'un i l'altre de no haver-me dit abans que

us estimaveu, perquè hauria procurat evitar-vos aquesta inquietut i no us trobarieu com us trobeu ara.

CLEANT. — Què hi voleu fer? La meva mala estrella ho ha volgut així. Què resols fer, estimada Mariagna?

MARIAGNA. — Ah!... Creus tu que puc prendre cap resolució? No tenint independència, puc tenir res més que desitjos?

CLEANT. — En el teu cor, respecte a mi, no hi ha més que senzills desitjos? Gens de compassió? Gens de caritativa bondat? Gens d'afecció activa?

MARIAGNA. — Què vols que t digui? Posa-t en el meu lloc, i vès lo que puc fer. Digues, ordena : confio en tu. Te crec prou enraonat per no exigir de mi altra cosa de lo que m permeten l'honor i la decència.

CLEANT. — Pobre de mi! ¿A què m'obligues sinó a que m subjecti a lo que m poden permetre ls enutjosos sentiments d'un honor extremat i d'una decència escrupulosa?

MARIAGNA. — Però, què vols que faci? Encara que passés per sobre de moltes consideracions que l nostre sexe ha de tenir en compte, no puc desplaure a la meva mare. Ella m'estima am tota l'ànima i no puc disgustar-la de cap manera. Treballa-ho, vés-la a veure; esforça-t en convèncer-la. Téns el permís per fer i dir tot lo que vulguis; i si

depèn de mi declarar-me a favor teu, jo t prometo que li confessaré l'amor que sento per tu.

CLEANT. — Frosina, ma bona Frosina, voldras ajudar-nos?

FROSINA. — Ja ho crec! No cal preguntar-ho. Ho faré de tot cor. Ja sabeu que, de natural, sóc molt compassiva. Déu m'ha dotat d'un cor bo. Quan veig persones que s'estimen tendrament i am tot l'honor, me sento compadida i els ajudo en tot lo que puc. Què podriem fer-hi, an això?

CLEANT. — Pensa un xic, t'ho suplico.

MARIAGNA. — Indica-ns un camí.

ELISA. — Vès si trobes un medi per desfer lo que has fet.

FROSINA. — Això es molt difícil. (*A la Mariagna.*) — Referent a la vostra mare, me sembla que es prou enraonada i que podem convèncer-la i fer que traspassi an el fill el consentiment donat an el pare. (*An en Cleant.*) Però l'inconvenient que hi trobo es que l vostre pare es el vostre pare.

CLEANT. — Es cert.

FROSINA. — Vui dir que ell estarà despitat si veu que sel refusa, i després no voldrà donar el consentiment per que us caseu. Per anar bé s'hauria de procurar que l refús vingués d'ell mateix, i fer d'una manera o altra que us avorrís.

CLEANT. — Téns raó.

FROSINA. — Sí, tinc raó, bé ho sé prou.

Això es lo que s'hauria de fer; però la qüestió són els medis... Espereu. Si trobessim una dona de mitja edat que tingués la meva experiència i sapigués estrafer una senyora rica vestint-la com cal, i que s fes passar per marquesa o comtessa, que suposariem de la Baixa Bretanya, ja m'enginyaria jo per fer creure an el vostre pare que es una persona que té un capital, en diner, a més de les propietats, de cent mil escuts, i que està perdudament enamorada d'ell i desitja ser la seva esposa, fins a l'extrem de fer-li donació dels seus béns al firmar els capitols matrimonials. Fent-ho així, no dubto gens que escoltaria la proposició. Perquè, es veritat que us estima molt; però encara estima molt més els diners. I quant, picant l'esquer, consentís a lo que desitgem, no hi faria re que s desenganyés veient clar lo de la marquesa.

CLEANT. — Tot això es molt ben pensat.

FROSINA. — Deixeu-me fer. Ara m recorda que tinc una amiga que podrà fer-lo, aquest paper.

CLEANT. — T'estaré molt agraït si consegueixes arreglar aquesta qüestió. Però comencem, estimada Mariagna, per convèncer la teva mare : tindrem molt

guanyat si aconseguim desfer aquest casament. Te suplico que per la teva part facis tots els esforços possibles. Serveix-te de tot el poder que t'adona sobre ella l'estimació que sent per tu. Desplega sens reserva les gracies eloqüents, els encisos poderosos que l'cel ha concedit als teus ulls i a la teva boca; i sobre tot no oblidis pas les dolces paraules, els precs afectuosos i les caricies commovedores a qui estic segur que no sabrà refusar-te re.

MARIAGNA. — Faré tot lo que podré i sabré.

ESCENA II

L'HARPAGON, EN CLEANT, LA MARIAGNA,
L'ELISA I LA FROSINA

HARPAGON (*apart, sense esser vist*). — Hola!
¿El meu fill besa la mà de la seva futura
madrastra, i ella quasi no ho refusa? Hi
haurà algun misteri aquí?

ELISA. — Ara ve l'pare.

HARPAGON. — La carroça està a punt : po-
deu anar-vos-en quan volgueu.

CLEANT. — Ja que vós no hi aneu, les acom-
panyaré jo, pare.

HARPAGON. — No : queda-t, que t'necessito.
Ja aniran bé totes soles.

ESCENA III

L'HARPAGON I EN CLEANT

HARPAGON. — Ara, prescindint que t'ha de ser madrastra, què t sembla aquesta noia?

CLEANT. — Què m sembla?

HARPAGON. — Sí : ¿del seu aspecte, de la seva estatura, de la seva bellesa, de la seva gracia?

CLEANT. — Ptsè!... Així... així...

HARPAGON. — Bé, però què?

CLEANT. — Parlant-vos am franquesa, trobo que no es lo que m creia. Té l'aire de ser molt coqueta; no es gens escaienta; no es gaire maca, i té un caracter molt vulgar. No cregueu que us digui això per fer-vos-la avorrir; perquè, madrastra per madrastra, m'estimo més aquesta que una altra.

HARPAGON. — No obstant, ara mateix li deies...

CLEANT. — Li he dit algunes fineses en nom vostre; però era per complaure-us.

HARPAGON. — Així, doncs, no sents cap afecte per ella?

CLEANT. — Qui, jo? Cap.

HARPAGON. — Si que m sap greu, perquè això m desfà un projecte que tenia. Al veure-la aquí, he reflexionat els anys

que tinc i he pensat que pot-ser faré enraonar si m caso amb una noia tant jove. Aquesta consideració m feia perdre les ganes de casar-me; però com que l'he feta demanar i estic compromès de paraula, te l'hauria donada, si t'hagués agradat.

CLEANT. — A mi?

HARPAGON. — A tu.

CLEANT. — Per casar-m'hi?

HARPAGON. — Sí, per casar-t'hi.

CLEANT. — Escolteu. Es veritat que no m'agrada gaire; però, per complaure-us, m'hi casaré, si voleu.

HARPAGON. — Jo? Sóc més enraonat de lo que t penses. No vui que t'hi casis per força.

CLEANT. — Perdoneu. Faré aquest esforç per l'afecte que us porto.

HARPAGON. — No, no : un matrimoni sense estimació no pot ser feliç.

CLEANT. — Pare, això es una cosa que pot-ser vindrà després. Ja diuen sovint que l'amor es un fruit del matrimoni.

HARPAGON. — No. En això l'home no ha d'arriscar-se mai, perquè té conseqüencies perilloses que ja procuraré evitar. Si haguessis sentit algun afecte per ella, enhorabona : t'hi hauries casat tu i no jo; però, no sent així, seguiré l meu primer intent i m'hi casaré.

CLEANT. — Doncs, bé, pare : ja que la cosa s

troba en aquesta situació, vui revelar-vos el meu amor i us confessaré l nostre secret. La veritat es que l'estimo d'ençà d'un dia que la vaig veure en un passeig, que no fa gaire la meva intenció era demanar-vos-la per casar-m'hi, i que sols m'ha retingut la declaració que heu fet dels vostres desitjos i la por de desagradar-vos.

HARPAGON. — Que ja l'has visitada?

CLEANT. — Sí.

HARPAGON. — Moltes vegades?

CLEANT. — Moltes, pel temps que fa que la conec.

HARPAGON. — I t'han rebut bé?

CLEANT. — Molt bé; però sense saber qui era. Per això la Mariagna ha quedat sorpresa no fa gaire.

HARPAGON. — Li has confessat el teu amor i el desig de casar-t'hi?

CLEANT. — Sí. I també n'he dit alguna cosa a la seva mare.

HARPAGON. — I ha escoltat la teva proposició referent a sa filla?

CLEANT. — Sí, molt atentament.

HARPAGON. — I la noia correspon al teu amor?

CLEANT. — Si haig de guiar-me per les apariències, estic persuadit de que m porta estimació.

HARPAGON (*baix i apart*). — Estic molt content de saber aquest secret. Justa-

ment es lo que volia. (*Alt.*) Ah, fill meu! Saps lo que has de fer? Doncs has de procurar deixar córrer el teu amor i no tenir cap relació am la persona que pretinc per mi, i casar-te d'aquí poc temps am la que jo t destino.

CLEANT. — Ah! Sí? Aquesta es la jugada que m feu? Doncs, bé : ja que les coses han arribat an aquest extrem, sapigueu que no estic disposat a renunciar a l'amor de la Mariagna i que us disputaré per tot arreu la seva possessió; perquè, si vós teniu el consentiment d'una mare, potser jo tindré altres costats que m'ajudaran.

HARPAGON. — Com? Desvergonyit! Téns l'audacia de ficar-te en les meves coses?

CLEANT. — Sou vós qui us fiqueu en les meves. Jo he sigut el primer.

HARPAGON. — ¿Que per ventura no sóc el teu pare i no`téns obligació de respectar-me?

CLEANT. — Ara no s tracta de coses en que els fills han de donar la preferta als pares : l'amor no fa distincions.

HARPAGON. — Ja n farà jo a bastonades.

CLEANT. — Totes les vostres amenaces no serviran de re.

HARPAGON. — Tu renunciaras a la Mariagna.

CLEANT. — De cap manera!

HARPAGON. — Doneu-me un bastó desseguida!

ESCENA IV

L'HARPAGON,
EN CLEANT I EL MESTRE JAUME

JAUME. — Ei! Ei! Ei, senyors! Què es això?
De què s tracta?

CLEANT. — Jo me n ric, d'això.

JAUME (*an en Cleant*). — Ah! A poc a poc,
senyor Cleant!

HARPAGON. — Parlar-me amb aquest des-
vergonyiment!

JAUME (*a l'Harpagon*). — Ah! Per favor,
senyor Harpagon!

CLEANT. — Jo no desistiré pas.

JAUME (*an en Cleant*). — Com? An el vostre
pare?

HARPAGON. — Deixa-m fer.

JAUME (*a l'Harpagon*). — I ara! An el vostre
fill? Si fos a mi, encara...

HARPAGON (*an el mestre Jaume*). — Mestre
Jaume, vui fer-te jutge d'aquesta qües-
tió, i veuras que la raó m sobra.

JAUME. — Hi consento. (*An en Cleant.*)
Allunyeu-vos un xic.

HARPAGON. — Jo estimo una noia am qui
vui casar-me, i el poca-vergonya té l'in-
solencia d'estimar-la també, i de voler-la
a pesar de les meves ordres.

JAUME. — Ah! Fa mal fet.

HARPAGON. — ¿No es una cosa terrible que

un fill faci la competència al seu pare?
No s'ha d'abstenir, per respecte, de
contrariar els meus desitjos?

JAUME. — Teniu raó. Deixeu que li parli.
Vós quedeu-vos aquí.

CLEANT (*al mestre Jaume, que se li acosta*). —
I bé! Ja que ell vol escullir-vos per jutge,
no torno endarrera : tant me té que ho
sigueu vós com un altre. També vui
que vós, mestre Jaume, sigueu, doncs,
el jutge de la nostra qüestió.

JAUME. — Es molt l'honor que m feu.

CLEANT. — Estic enamorat d'una noia que
em correspon, i el meu pare vol torbar
el nostre amor demanant la noia per
casar-s'hi ell.

JAUME. — Segurament s'equivoca.

CLEANT. — No es una vergonya que a la
seva edat vulgui casar-se? Li escau gens
que encara s'enamori? No es veritat
que hauria de deixar aquesta ocupació
pels joves?

JAUME. — Teniu raó : se n burla. Deixeu-
me-li dir dugues paraules. (*A l'Harpagon.*)
Vaia : el vostre fill no es tant
extrany com vós dieu, i se posa a la raó.
Diu que ja sap que us ha de respectar;
que s'ha enfadat sense voler, i que no
refusarà sometre-s a lo que volgueu,
sempre que l tracteu millor de lo que
l'heu tractat fins ara i li indiqueu, per
casar-se, alguna noia de la que n pugui
quedar content.

HARPAGON.— Ah! Digueu-li, mestre Jaume, que, fent-ho d'aquesta manera, obtindrà de mi tot lo que vulgui, i que, exceptuant la Mariagna, el deixo en llibertat d'escullir la que vulgui.

JAUME. — Deixeu-me fer. (*An en Cleant.*)
Vaja, que l vostre pare no s posa tant fòra de la raó com vós dieu : m'ha dit que són els vostres exaltaments que l'han fet enfadar, i que ell no mira més que l vostre comportament. Està disposat a concedir lo que desitgeu si sou més humil i li teniu la deferencia, el respecte i la sumissió que un fill ha de tenir an el seu pare.

CLEANT. — Ah, mestre Jaume! Podeu assegurar-li que, si permet que m casi am la Mariagna, seré l'home més sumís i no faré altra cosa que lo que vulgui.

JAUME (*a l'Harpagon*). — Ja està arreglat. Consent a lo que vós dieu.

HARPAGON. — Millor que sigui així.

JAUME (*an en Cleant*). — Tot està arreglat. Està content de les vostres promences.

CLEANT. — Gracies a Déu!

JAUME. — Senyor, no més falta que ls dos us enraoneu. Ara ja esteu d'acord. Degut a no entendre-us, anaveu a qüestionar.

CLEANT. — Mestre Jaume, tota la vida us estaré agrait.

JAUME. — No hi ha de què.

HARPAGON (*a mestre Jaume*). — M'heu

agradat molt, i això mereix una recompensa. (*L'Harpagon butxaqueja i el mestre Jaume para la mà, però l'Harpagon no treu més que l mocador, dient:*) Vés: ja men recordaré : t'ho asseguro.

JAUME. — Servidor vostre.

ESCENA V

L'HARPAGON I EN CLEANT

CLEANT. — Pare : espero que m perdonareu l'exaltament que he tingut.

HARPAGON. — Ja està passat.

CLEANT. — Us asseguro que m sap molt greu.

HARPAGON. — Estic molt content de que t'hagis posat a la raó.

CLEANT. — Sou molt bondadós d'oblidar tant aviat la meva falta.

HARPAGON. — Les faltes dels fills s'obliden fàcilment quan tornen a cumplir el seu dever.

CLEANT. — De debò? No guardeu cap ressentiment de les meves extravagancies?

HARPAGON. — Es una cosa a que m'obligues per la sumissió i el respecte en que t colloques.

CLEANT. — Jo us prometo, pare, que fins a la tomba me recordaré de les vostres bondats.

HARPAGON. — I jo t prometo que no hi haurà cap cosa que no obtinguis de mi.

CLEANT. — Pare, no us demano res més: ja m'heu donat massa donant-me la Mariagna.

HARPAGON. — Com?

CLEANT. — Deia que estic molt content de vós i que ja n tinc prou donant-me la Mariagna.

HARPAGON. — Qui es que parla de donar-te la Mariagna?

CLEANT. — Vós.

HARPAGON. — Jo?

CLEANT. — Séns dubte.

HARPAGON. — Com! Si ets tu que has promès renunciar-hi!

CLEANT. — Jo, renunciar-hi?

HARPAGON. — Sí.

CLEANT. — No es pas veritat.

HARPAGON. — Tu no has promès deixar-ho córrer?

CLEANT. — Al contrari ; estic més decidit que mai.

HARPAGON. — Com, poca-vergonya! Altra vegada?

CLEANT. — Re m farà canviar.

HARPAGON. — Deixa-m fer, traïdor!

CLEANT. — Feu lo que vulgueu.

HARPAGON. — Te prohibeixo que m miris mai més la cara.

CLEANT. — Està bé.

HARPAGON. — T'abandono.

- CLEANT. — Abandoneu-me.
HARPAGON. — No t regonec com a fill.
CLEANT. — Així siga.
HARPAGON. — Te desheredo.
CLEANT. — Tot lo que volgueu.
HARPAGON. — I et maleeixo.
CLEANT. — No n necessito re, de vós.

ESCENA VI

EN CLEANT I L'ALEIX

- ALEIX (*venint del jardí amb una caixeta*).
— Ah! Veniu d'allò més bé! Seguiu-me depressa!
CLEANT. — Què hi ha de nou?
ALEIX. — Seguiu-me, us dic, que tot va bé.
CLEANT. — Com?
ALEIX (*senyalant la caixeta*). — Vet-aquí l vostre negoci.
CLEANT. — Què?
ALEIX. — Tot el dia l'he estat espiant.
CLEANT. — Què es això?
ALEIX. — El tresor del vostre pare. Me n'he apoderat.
CLEANT. — Com ho has fet?
ALEIX. — Ja us ho explicaré tot. Anem's-en, que ja l sento cridar.

ESCENA VII

L'HARPAGON

(criant «Lladres» desde l jardí)

HARPAGON. — Lladre! Lladre! Assassí! Assassí! Justícia! Estic perdut! M'han assassinat! M'han degollat! M'han robat els diners! Qui pot ser? Què n'han fet? Ont es? On s'amaga? Què faré per trobar-lo? Ont aniré? On deixaré d'anar? No es allà? No es aquí? Qui es aquest? Atura-t! *(An ell mateix, agafant-se pel braç.)* Torna-m els diners, lladre! Ah!... Si sóc jo mateix! Estic tant torbat, que no sé on sóc, qui sóc, ni lo que faig. Pobre de mi! El meu diner, el meu pobre diner, el meu millor amic, m'han privat de tu! I havent-me pres a tu, he perdut el meu puntal, el meu consol, la meva alegria : tot ha acabat per mi, i ja no hi tinc re que fer en aquest món. Sense tu m'es impossible la vida. Ja s'ha acabat tot! Jo no puc més; jo m moro; jo estic enterrat. ¿Hi ha algú que vulgui resucitar-me tornant-me l meu estimat tresor, o dient-me qui es que l'ha robat? Com? Què dieu? No hi ha ningú. Sigui l qui sigui que ho ha fet, ha d'haver espiat molt dissimuladament l' hora. I justament era quan es-

tava enraonant amb el meu traïdor de fill. Deixa-men anar. Vaig a buscar la justícia, perquè prengui declaració a tots els de la casa, a criades, a criats, al noi, a la noia, i a mi mateix. Quanta gent! No puc mirar a ningú que no m sembli sospitós, i tots me semblen el meu lladre. Eh? De què parlen allà? D'aquell que m'ha robat? Què es aquest soroll que fan allí dalt? Que pot-ser hi ha aquell que m'ha robat? Per favor, si sabeu alguna cosa del meu lladre, us agrairé que m'ho digueu. Voleu dir que no està amagat entre vosaltres? Tots me miren i es posen a riure. A ben segur que estan complicats en el robo que m'han fet. Que vinguin desseguida comissaris, agutzils, gendarmes, jutges, butxins, i que portin cordes, utensilis de torment i forques. Vui fer penjar a tot-hom, i, si no trobo l meu tresor, després me penjaré jo.

TELÓ

ACTE CINQUÈ

ESCENA I

L'HARPAGON I UN COMISSARI

COMISSARI. — Deixeu-me fer, que ja sé la meva obligació, gracies a Déu. No es pas d'avui que m dedico a descobrir robos. Voldria tenir tants sacs de moneda com persones he fet penjar.

HARPAGON. — Tots els jutges han de pendre amb interès aquesta qüestió. Si no em fan trobar els meus diners, demanaré justícia de la justícia.

COMISSARI. — Es precis fer tots els tramits necessaris. Quant dieu que hi havia en aquella caixeta?

HARPAGON. — Dèu mil escuts ben comptats.

COMISSARI. — Dèu mil escuts!

HARPAGON. — Dèu mil escuts.

COMISSARI. — El robo es important.

HARPAGON. — No hi ha suplici prou gros per l'enormitat d'aquest crim. Si queda sense castigar no hi haurà seguretat per les coses més sagrades.

COMISSARI. — En quina forma era aquesta quantitat?

HARPAGON. — En bones dobles de quatre.

COMISSARI. — I de qui sospiteu vós?

HARPAGON. — De tot-hom. Voldria que agafessiu els de la ciutat i els dels ravales.

COMISSARI. — Si m voleu creure a mi, no esperem a ningú, i procurem adquirir algunes proves que ns permetin, per medi del rigor, recuperar els diners que us han pres.

ESCENA II

L'HARPAGON, EL COMISSARI
I MESTRE JAUME

JAUME (*desde l fons del teatre, girant-se cap al cantó que entra*). — Ja torno. Que l degollin desseguida; que li socarrimin els peus; que l fiquin en aigua bullenta, i que l pengin al sostre.

HARPAGON (*a mestre Jaume*). — A qui? An el que m'ha robat?

JAUME. — Parlo d'un porcellet que l vostre

administrador acaba d'enviar-me i que vui arreglar a la meua manera.

HARPAGON. — No s tracta pas d'això. Veieu el senyor, a qui cal parlar d'una altra cosa.

COMISSARI (*a mestre Jaume*). — No us espanteu. No tingueu por de que ho digui a ningú. Tot anirà perfectament.

JAUME. — El senyor està convidat a sopar?

COMISSARI. — Ja cal que no li amagueu re an el vostre amo.

JAUME. — Us asseguro que demostraré les meves habilitats i que us tractaré de la mellor manera possible.

HARPAGON. — Si no s tracta d'això!

JAUME. — Si no us faig un sopar tant bo com voldria, en té la culpa l vostre administrador, que m'ha tallat les ales am les tisores de la seva economia.

HARPAGON. — Traidor! Si s tracta d'altra cosa, que de sopar! Vui que m diguis lo que saps dels diners que m'han robat.

JAUME. — Us han pres diners?

HARPAGON. — Sí, murri! Si no mels tornes te faré penjar.

COMISSARI (*a l'Harpagon*). — Per Déu, no l maltracteu així! Pel seu posat me sembla un bon home, i sense necessitat d'empresonar-lo us revelarà lo que voleu saber. Sí, amic meu : si ho confesseu tot, no us passarà re i sereu ben recompensat pel vostre amo. Avui li han robat diners,

i no es possible que vós no n sapigueu re.
JAUME (*apart*). — Vet-aquí justament lo que necessito per venjar-me del nostre administrador. D'ençà que ha entrat en aquesta casa que es el favorit : no s'escolten més que ls seus consells... I encara m sento dels cops de bastó de no fa gaire.

HARPAGON. — Què rumies?

COMISSARI (*a l'Harpagon*). — Deixeu-lo fer, que s prepara per contentar-vos. Ja us he dit que es un bon home.

JAUME. — Senyor, si voleu que us digui lo que m sembla, crec que es el vostre estimat administrador qui us ha robat.

HARPAGON. — En Valeri?

JAUME. — Sí.

HARPAGON. — Ell, tant fidel que sembla!

JAUME. — Ell mateix. Jo crec que es ell qui us ha robat.

HARPAGON. — I en què t fixes?

JAUME. — En què m fixo?

HARPAGON. — Sí.

JAUME. — Me fixo... en lo que m fixo.

COMISSARI. — Però es precis que digueu els indicis que teniu.

HARPAGON. — L'has vist rondar aprop d'on tenia amagat el meu diner?

JAUME. — Sí, certament. Ont el tenieu amagat?

HARPAGON. — En el jardí.

JAUME. — Justament l'he vist rondar pel

jardí. I ont estava ficat aquest diner?

HARPAGON. — Dintre d'una caixeta.

JAUME. — Vet-aquí! Li he vist una caixeta.

HARPAGON. — I com es feta aquesta caixeta? A veure si es la meva.

JAUME. — Com es feta?

HARPAGON. — Sí.

JAUME. — Es feta... es feta com una caixeta.

COMISSARI. — Això se suposa. Veiam : detalleu-la un xic.

JAUME. — Es una caixeta grossa.

HARPAGON. — La que m'han robat es petita.

JAUME. — Bé, sí, es petita, segons per quin cantó s miri; però jo dic que es gran per lo que conté.

COMISSARI. — I de quin color es?

JAUME. — De quin color?

COMISSARI. — Sí.

JAUME. — Es de color... es d'un cert color...
Voldrieu ajudar-me a dir-ho?

HARPAGON. — Com?

JAUME. — No es pas vermella?

HARPAGON. — No, grisa.

JAUME. — Ah, sí! Gris-vermell. Es això lo que volia dir.

HARPAGON. — No hi ha cap dubte. Segurament que es la meva. Escriviu, escriviu la declaració. Déu meu! De qui m'hauré de fiar, d'aquí endavant? No s pot respondre de re! Després d'això,

crec que sóc capaç de robar-me a mi mateix.

JAUME (*a l'Harpagon*). — Senyor, ara ve cap aquí. Com se comprèn, no li digueu que he estat jo qui ho ha descobert.

ESCENA III

L'HARPAGON, EL COMISSARI, EN VALERI
I MESTRE JAUME

HARPAGON. — Acosta-t. Vina a confessar l'acció més negra, l'atentat més horrible que mai s'hagi comès.

VALERI. — Què se us ofereix?

HARPAGON. — Com? Traidor! No t'avergonyeixes del teu crim?

VALERI. — A quin crim us referiu?

HARPAGON. — A quin crim me refereixo, infame? Com si no sabessis lo que vui dir! Es inutil que ho amaguis : la cosa s'ha descobert, i acaben de contar-m'ho tot. On s'ha vist, abusar així de la meva bondat, introduir-se expressament a casa meva per traïr-me, per fer-me un tort com aquest!

VALERI. — Senyor, ja que us ho han contat tot, no vui buscar cap fugida ni negarvos la cosa.

JAUME (*apart*). — Hola! Veïam si ho hauré endevinat casualment?

VALERI. — El meu desig era de parlar-vosen, però esperava una ocasió favorable. Ja que n'esteu enterat, us prego que no us enfadeu i que escolteu els meus raonaments.

HARPAGON. — Quins raonaments pots donar-me, lladre infame?

VALERI. — Ah! Senyor, no m mereixo pas aquests qualificatius. Es veritat que us he ofès; però, després de tot, la meva falta es perdonable.

HARPAGON. — ¡Com, perdonable, una emboscada, un assassinat així?

VALERI. — Per favor, no us enfadeu! Quan m'haureu escoltat veureu que l mal no es tant gros com suposeu.

HARPAGON. — Que l mal no es tant gros com suposo? Com! Es la meva sang, les meves entranyes, pillet!

VALERI. — Senyor, la vostra sang no ha caigut pas en males mans. Jo no vui fer-li cap tort, i en tot això no hi ha re que jo no pugui ben reparar.

HARPAGON. — Aquesta es la meva intenció, i de que m restitueixis tot lo que m'has pres.

VALERI. — El vostre honor serà plenament satisfet.

HARPAGON. — No s tracta pas de l'honor. Però diga-m que es lo que t'ha induit a cometre aquesta acció.

VALERI. — Ah! I m'ho pregunteu?

HARPAGON. — Sí, la veritat, t'ho pregunto.

VALERI. — Un déu que excusa tot lo que fa fer : l'Amor.

HARPAGON. — L'Amor?

VALERI. — Sí.

HARPAGON. — Vaia un amor! Vaia un amor! L'amor de les meves unces!

VALERI. — No, senyor : no són pas les vostres riqueses lo que m'ha temptat; no m'enlluerna això; protesto de pretendre re de les vostres riqueses mentres me deixeu la que tinc.

HARPAGON. — No ho faré pas, com cent diables! No te la donaré pas! Vaia una insolencia voler-se quedar am lo que m'ha robat!

VALERI.—I an això anomeneu vós un robo?

HARPAGON. — Si l'anomeno un robo? Un tresor com aquell!

VALERI. — Es veritat que es un tresor, i el més preciós que pot-ser teniu; però al donar-mel no l perdeu pas. Us el demano de genolls, aquest tresor ple de gracies; i, per obrar bé, cal que mel dongueu.

HARPAGON. — No ho faré pas! No faltaria més!

VALERI. — Ens havem promès una fe mutual i havem jurat no abandonar-nos mai.

HARPAGON. — El jurament es admirable i graciosa la prometença!

VALERI. — Sí : ens havem promès ser l'un de l'altre per sempre.

HARPAGON. — Ja t'ho impediré, t'ho asseguro!

VALERI. — No més que la mort pot separar-nos.

HARPAGON. — Vaia una afició an els meus diners!

VALERI. — Ja us he dit que no es l'interès lo que m'ha induït a fer lo que he fet. El meu cor no ha obrat per les intencions que creieu, i un motiu més noble m'ha inspirat aquesta resolució.

HARPAGON. — Ja veureu com es per caritat cristiana que vol posseir lo que es meu. Però no ten riuras! La justícia, pillet, més que pillet!, me donarà la raó!

VALERI. — Feu lo que us sembli : estic disposat a sofrir totes les violències que vulgueu; però us prego que tingueu la seguretat de que, si en això hi ha cap mal, a ningú més que a mi se n'ha d'acusar, i que la vostra filla no es culpable de re.

HARPAGON. — Això sí que ho crec. Seria molt extrany que la meva filla estigués complicada en aquest crim. Però vui saber això. Confessa-m on te l'has enduta.

VALERI. — Jo? No me l'he enduta pas. Encara es a casa vostra.

HARPAGON (*apart*). — Oh la meva esti-

mada caixeta! (*Alt.*) Es a dir que no ha sortit de casa meva?

VALERI. — No, senyor.

HARPAGON. — I diga-m : no l'has tocada pas?

VALERI. — Jo, tocar-la? Tant an ella com a mi ns feu molt poc favor. Lo que sento per ella es un amor pur i respectuós.

HARPAGON (*apart*). — Un amor pur i respectuós per la meva caixeta?

VALERI. — M'estimaria més morir que haver-la ofesa en re. Es massa entenimentada i massa honesta per fer això!

HARPAGON (*apart*). — Massa honesta, la meva caixeta!

VALERI. — Tots els meus desitjos s'han limitat a fruir mirant-la. Cap pensament criminal ha profanat la passió que m'inspiren els seus hermosos ulls.

HARPAGON (*apart*). — Els hermosos ulls de la meva caixeta! Parla d'ella de la mateixa manera que un enamorat ho fa de la seva estimada.

VALERI. — La senyora Claudia sap la veritat d'aquesta aventura, i ella pot testificar-li...

HARPAGON. — Com? La meva criada també es complice d'això?

VALERI. — Sí, senyor : ella ha estat testimoni del nostre amor, i quan s'ha convençut de la puresa de les meves inten-

cions, m'ha ajudat a convèncer la vostra filla que m'estimés.

HARPAGON. — Com? (*Apart.*) La por de la justícia l fa trastocar. (*An en Valeri.*) Què t'emboliques de la meva filla?

VALERI. — Dic que m'ha costat molt convèncer-la que m'estimés.

HARPAGON. — Convèncer a qui?

VALERI. — A la vostra filla. Fins ahir no va jurar-me que ns casariem.

HARPAGON. — La meva filla t'ha donat paraula de casament?

VALERI. — Sí, senyor; i jo també l'hi he donada.

HARPAGON. — Déu meu! Una altra desgracia!

JAUME (*an el Comissari*). — Escriviu, escriviu, senyor Comissari.

HARPAGON. — Desgracia sobre desgracia! (*An el Comissari.*) Senyor Comissari, feu el vostre fet, i processeu-lo com a lladre i com a sobornador.

JAUME. — Com a lladre i com a sobornador.

VALERI. — Són qualificatius que no m mereixo. Quan se sabrà qui sóc...

ESCENA IV

L'HARPAGON, L'ELISA, LA MARIAGNA, EN VALERI, LA FROSINA, MESTRE JAUME I EL COMISSARI.

HARPAGON. — Ah! Filla malvada! Filla indigna d'un pare com jo! ¿Es així com practiques les lliçons que t'he donat? Te deixes enamorar per un lladre infame i et promets an ell sense l meu consentiment! Però no conseguireu la vostra ni l'un ni l'altre! (*A l'Elisa.*) Quatre parets groixudes me respondran de la teva conducta (*an en Valeri*); i una bona forca, pillo, més que pillo, castigarà la teva audacia.

VALERI. — No serà pas la vostra colera qui jutjarà la meva causa, i espero que se m'escoltarà abans de condemnar-me.

HARPAGON. — M'he equivocat al dir una forca, perquè seras esquarterat.

ELISA (*agenollada als peus de l'Harpagon*). — Ah, pare! Us prego que sigueu un xic més humanitari. No porteu les coses a l'ultim extrem del poder paternal. No us deixeu portar per la colera i considereu fredament lo que voleu fer. Preneu-vos la pena d'examinar a qui ofeneu, perquè no es lo que vós us figureu. I no heu de extranyar gens que m'hagi promès quan

sapigueu que, sense ell, a hores d'ara no existiria. Sí : ell va salvar-me del gran perill que ja sabeu que vaig córrer en el mar, i al qual deveu la vida d'aquesta mateixa filla que...

HARPAGON. — Tot això no es re. Hauria valgut més per mi que t'hagués deixat ofegar, en lloc de fer lo que ha fet.

ELISA. — Pare! Us prego, per l'amor paternal, que...

HARPAGON. — No, no; no vui saber re. Es precis que la justícia compleixi l seu dever.

JAUME (*apart*). — Tu m pagaras les bastonades que m'has donat.

FROSINA (*apart*). — Ai, quin embolic!

ESCENA V

L'ANSELM, L'HARPAGON, L'ELISA, LA MARIAGNA, LA FROSINA, EN VALERI, EL COMISSARI I MESTRE JAUME.

ANSELM. — Què us passa, senyor Harpagon? Veig que esteu molt emocionat.

HARPAGON. — Ah, senyor Anselm! Sóc l'home més desgraciat de tots els homes! Tot això es en perjudici del contracte que veniu a estipular. Se m'assassina en la fortuna i se m'assassina en l'honor. Vet-aquí un traïdor, un infame, que

ha violat els drets més sants, i que s'ha introduït a casa meva com a criat per robar-me l diner i per sobornar-me la filla.

VALERI. — Però, qui parla del vostre diner? Vaia un galimaties!

HARPAGON. — Sí : s'han donat l'un a l'altre paraula de casament. Aquest afront us interessa, senyor Anselm. Sou vós qui heu de querellar-vos contra ell i fer-lo perseguir per la justícia per venjar-vos de la seva insolència.

ANSELM. — No es pas el meu desig casar-me per força i posseir un cor que ja es d'un altre; però estic disposat a defensar els vostres interessos com si fossin meus.

HARPAGON. — El senyor, que es un Comissari, fidel complidor del seu dever, farà, segons m'ha dit, tot lo que ha de fer. (*An el Comissari, senyalant an en Valeri.*) Lligueu-lo com se mereix i que se li formi causa criminal.

VALERI. — No sé veure que sem pugui acusar de cap crim perquè estimo la vostra filla, ni a quin suplici pot condemnar-sem per la nostra estimació, quan se sapiga qui sóc.

HARPAGON. — Jo m ric de totes aquestes histories. Avui el món està ple de lladres de noblesa, d'impostors que s'aprofiten de la seva obscuritat i se vesteixen

insolentment amb el primer nom il·lustre que ls ve a mà.

VALERI. — Sapigheu que sóc prou honrat per no apropiari-me de re que no m'pertocui, i que tot Nàpols pot testificar la meua naixença.

ANSELM. — Està molt bé. Tingueu compte am lo que aneu a dir. Us arrisqueu més de lo que us-e sembla, perquè parleu davant d'una persona que coneix tot Nàpols i que pot veure-hi clar en l'història que contareu.

VALERI (*posant-se l barret amb altivesa*). — No haig de temer re. Si Nàpols us es conegut, ja deveu saber qui era D. Tomas d'Alburci.

ANSELM. — Prou, que ho sé, i ningú l'ha conegut millor que jo.

HARPAGON. — Tant se men dona de don Tomas com de D. Martí. (*Veient que hi ha dues candeles enceses, n'apaga una.*)

ANSELM. — Per favor, deixeu que parli: veurem lo que dirà.

VALERI. — Vull dir que ell era l meu pare.

ANSELM. — Ell?

VALERI. — Sí.

ANSELM. — Home, esteu molt de broma! Inventeu alguna altra història que pugui ser creguda i no tracteu de salvar-vos amb aquesta mentida.

VALERI. — Parleu un xic millor. Lo que dic

no es cap mentida, i puc justificar-ho sempre que convingui.

ANSELM. — Com! Goseu dir que sou fill de D. Tomas d'Alburci?

VALERI. — Sí. I estic disposat a sostenir-ho sigui allà on sigui.

ANSELM. — L'audacia es meravellosa! Sapigheu, doncs, per demostrar-vos que no es cert, que fa ben bé setze anys que la persona de qui parreu va morir en el mar amb els seus fills i la seva muller, al tractar de fugir de les crudels persecucions que van acompanyar els desordres de Nàpols i que van fer emigrar a moltes families nobles.

VALERI. — Sí. Però us diré, per convence-us, que l seu fill, que tenia set anys, va salvar-se, junt amb un criat, d'aquell naufragi, i va ser recullit per un vaixell espanyol. Aquest fill es el qui us parla. Sapigheu que l capità d'aquell vaixell va compadir-se de mi; que va fer-me educar com si fos fill seu, i que les armes van ser la meva ocupació així que m vaig veure capaç; que fa poc que he sabut que l meu pare no va morir, com havia cregut sempre; que passant per aquí anant-lo a buscar, una aventura preparada pel Cel va fer-me conèixer l'encantadora Elisa; que això m'ha fet esclau de les seves gracies, i que la violencia del meu amor i les severitats del seu

pare van fer-me pendre la resolució d'introduir-me a casa seva i d'enviar un propi en busca dels meus pares.

ANSELM. — Però, ¿quins testimonis, a més de les vostres paraules, poden assegurar que això no es una faula basada en una veritat?

VALERI. — El capità espanyol, un sagell de rubins que era del meu pare, un bracelet d'àngata que la meva mare m'havia posat al braç, i el vell Pere, el criat que va salvar-se am mi del naufragi.

MARIAGNA. — Déu meu! A les vostres paraules puc respondre que no dieu mentida. Tot lo que heu dit me demostra clarament que sou el meu germà.

VALERI. — Vós, la meva germana?

MARIAGNA. — Sí. El cor m'ho deia així que heu obert la boca. La nostra mare, a qui donareu una gran alegria, m'ha dit mil vegades les desgracies de la nostra familia. Déu no va voler que moríssim en aquell trist naufragi, però va salvar-nos la vida al mateix temps que perdiem la nostra llibertat : uns corsaris van recullir-nos, a la meva mare i a mi, de damunt d'un troç de vaixell. Després de dèu anys de captiveri, una casualitat benhaurada va retornar-nos la llibertat. Vam tornar a Nàpols, on trobarem venuts tots els nostres béns, sense poder recullir cap noticia del nostre pare; vam

anar a Gènova, per recullir la meva mare algunes despulles d'una herencia destruida; i d'allí, fugint de la barbara injusticia dels seus parents, va venir a París, on no ha fet més que portar una vida de tristor.

ANSELM. — Oh Déu! Que es admirable l teu poder! Com fas remarcar que solament tu obres aquests miracles! Abraceu-me, fills meus, i barregeu la vostra alegria am la del vostre pare!

VALERI. — Vós sou el nostre pare?

MARIAGNA. — Vós sou el qui la meva mare ha plorat tant?

ANSELM. — Sí, filla meva; sí, fill meu. Jo sóc don Tomas d'Alburci, que l Cel va salvar de les onades am tot el diner que portava, i que creient, per espai de setze anys, que tots ereu morts, se preparava, després de llargs viatges, a casar-se amb una bona noia i començar una nova familia. Veient la poca seguritat que tenia si tornava a Nàpols, hi he renunciat per sempre, i, havent trobat medi de vendre tots els béns que hi tenia, m'he establert aquí amb el nom d'Anselm, a fi d'oblidar les passades penes.

HARPAGON (*a Anselm*). — Aquest es fill vostre?

ANSELM. — Sí.

HARPAGON. — Així, doncs, ja m pagareu deü mil escuts que m'ha robat.

ANSELM. — Ell, us ha robat?

HARPAGON. — Ell mateix.

VALERI. — Qui us ho ha dit, això?

HARPAGON. — Mestre Jaume.

VALERI (*a mestre Jaume*). — Vós ho dieu?

JAUME. — Jo no dic re.

HARPAGON. — Així ho ha manifestat en la declaració que li ha pres el senyor Comissari.

VALERI. — Vós me creieu capaç d'una acció tant baixa?

HARPAGON. — Capaç o no capaç, vui que sem tornin els meus diners.

ESCENA ULTIMA

L'HARPAGON, L'ANSELM, L'ELISA, LA MARIAGNA, EN CLEANT, EN VALERI, LA FROSINA, EL COMISSARI, MESTRE JAUME I L'ALEIX.

CLEANT. — Pare : no n passeu cap ansia i no acuseu a ningú. Tinc notícies de lo que us preocupa i vinc aquí per dir-vos que si m deixeu casar am la Mariagna us-e serà tornat el diner.

HARPAGON. — Ont es?

CLEANT. — No n passeu ansia, us dic : es en un lloc que jo n responc, i tot depèn de mi. Ara heu de dir què determineu:

podeu escullir entre donar-me la Mariagna o perdre la caixeta.

HARPAGON. — No se n'ha pas tret re?

CLEANT. — Re enterament. Veiam si permeteu que ns casem i si afegiu el vostre consentiment al de la seva mare, que la deixa en llibertat d'escullir entre nosaltres dos.

MARIAGNA (*an en Cleant*). — Però vós no sabeu que no n'hi ha prou amb aquest consentiment, i que l Cel (*senyalant an en Valeri*), amb un germà, acaba de tornar-me l pare (*senyalant a l'Anselm*), a qui heu de demanar-me.

ANSELM. — El Cel, fills meus, no m retorna a vosaltres per contrariar els vostres desitjos. Senyor Harpagon, ja podeu suposar que la preferència d'una noia serà pel fill i no pel pare. Vaja, no feu dir lo que no es precís que s digui, i consentiu, com jo, an aquest doble casament.

HARPAGON. — Per decidir-me cal que vegi la meva caixeta.

CLEANT. — La veureu sana i sencera.

HARPAGON. — Jo no tinc diners per donar an els meus fills quan se casin.

ANSELM. — I bé! Ja n tinc jo per ells. No us dongui cap inquietut, això.

HARPAGON. — Que us encarregareu dels gastos d'aquests dos casaments?

ANSELM. — Vaja, sí, me n'encarrego. Esteu satisfet?

HARPAGON. — Sí, però en el ben entès que pel casament m'heu de fer fer un trajo.

ANSELM. — Està bé. Anem a fruit de l'alegria que ns ofereix aquest dia felix.

COMISSARI. — Hola, senyors, hola! No aneu tant depressa, si us plau : qui m pagarà l meu treball?

HARPAGON. — No n'hem de fer re del vostre treball!

COMISSARI. — Jo no puc pas treballar de franc.

HARPAGON. — En pagament, aquí us dono un home per que l feu penjar. (*Senyalant a mestre Jaume.*)

JAUME. — Pobre de mi! Com s'ha de fer, doncs? Me bastonegen per dir la veritat, i ara volen penjar-me per haver mentit.

ANSELM. — Senyor Harpagon, se li ha de perdonar aquesta impostura.

HARPAGON. — Doncs, que pagareu vós an el Comissari?

ANSELM. — Sí, home. Anem desseguida a participar la nostra alegria a la vostra mare.

HARPAGON. — I jo a veure la meva estimada caixeta.

TELÓ